

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

ORTAOKUL 5. SINIF DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK
BİLGİSİ DERS KİTAPLARINDAKİ GÖRSELLERİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(KONYA İLİ ÖRNEĞİ)

Sümeyye İŞCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Sümeyra BİLECİK KARACAN

KONYA-2023

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın konusunu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yayınlanmış olan MEB'e bağlı okullarda okutulan (5. Sınıf) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki resim/çizim (illüstrasyon), Hüsn-i Hat ve fotoğraf görsellerinin DKAB öğretmen görüşlerine göre anlam bakımından, biçim bakımından, sınıf düzeyine ve gerçekliğe uygunluğunun tespiti oluşturmaktadır.

Çalışma 3 bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde ders kitaplarının eğitim-öğretimdeki yeri ve önemi, ders kitaplarında bulunması gereken nitelikler, ders kitaplarının hazırlanma ve incelenme süreci, ders kitaplarında kullanılan görsellerin önemi ve ders kitaplarındaki görsellerde aranan niteliklerden bahsedilmiştir. İkinci bölümde çalışmada kullanılan yöntem ve teknikle ilgili açıklamalar yer almıştır. Üçüncü bölümde DKAB öğretmenlerinin anket verilerinden elde edilen bulgular; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabı görsellerinin anlam bakımından değerlendirilmesi, biçim bakımından değerlendirilmesi, sınıf düzeyine uygunluk ve gerçeklik bakımından değerlendirilmesi yapılarak yorumlanmıştır. Ayrıca çalışma sonucundan ve çalışmayla ilgili önerilerden de bahsedilmiştir.

Bu çalışmanın planlanmasından oluşumuna kadar ilgi ve desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle beni aydınlatan kıymetli danışmanım Sayın Doç. Dr. Sümeyra BİLECİK KARACAN'a, değerli vakitlerini ayırıp çalışmaya katılan örneklem içindeki ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine, ayrıca öğrenim hayatım boyunca ve yaşamımda bana güç veren, desteklerini her zaman hissettiğim değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sümeyye İŞCAN

Konya 2023

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Sümeyye İŞCAN		
Numarası	204269001005		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Felsefe ve Din Bilimleri		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Sümeyra BİLECİK KARACAN		
Tezin Adı	Ortaokul 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi		

ÖZET

Ders kitapları, eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi açısından önemli olan ve ülkemizde okullarda en çok kullanılan materyallerin başında gelmektedir. Bundan dolayı öğrencilere okutulacak ders kitapları dikkatli bir şekilde hazırlanmalı ve ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmelidir.

Bu çalışmada, ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf ders kitaplarındaki görsellerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Eğitim-öğretim sürecinde, görsel yolun etkin öğrenme yollarından biri olduğu düşünülmektedir. Elbette bir görselin amacına ulaşabilmesi için görsel tasarım ilkelerine ve tasarım öğelerine uygun, nitelikli hazırlanması önem arz eder. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan araştırmanın, ders kitabı seçme ve değerlendirme görevini üstlenecek öğretmenlere bir örnek oluşturması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırma, ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf ders kitaplarındaki görselleri inceleyen ilk araştırma olması bakımından da önem arz etmektedir.

Çalışma nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden survey (anket) yöntemi kullanılmıştır. Örneklemde seçilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin anket sorularına verdiği cevaplardan elde edilen veriler SPSS 22.0 Paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmen görüşlerini belirlemede madde bazında frekans (n) ve yüzde (%) kullanılarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulmak üzere belirlenen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf ders

kitaplarındaki resim/çizim (illüstrasyon), Hüsni Hat ve fotoğraf görsellerinin incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Araştırma Konya ili Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerine bağlı ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan 334 Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeniyile gerçekleştirilmiştir. Ders kitaplarında yer alan resim/çizim (illüstrasyon), Hüsni Hat ve fotoğraf görselleri DKAB öğretmen görüşlerine göre incelenmiş ve öğretmenlere göre; bu görsellerin anlam bakımından yeterli olduğu, metinle içerik bağlantısı olarak birebir örtüşmeyen resimlerin de yer aldığı ancak büyük çoğunlukta görsellerin içerikle uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte görsellerin biçim bakımından da yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca görsellerin öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olduğu ve gerçeklik özelliklerinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Ders Materyali, Ortaokul, Ders Kitabı, Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi, Görsellik, DKAB Öğretmenleri.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Student's	Name Surname	Sümeyye İŞCAN
	ID	204269001005
	Department/Field	Philosophy and Religious Studies / Philosophy and Religious Studies
	Program	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Thesis Advisor	Assoc. Dr. Sümeyyra BİLECİK KARACAN
	Research Title	Examining the Images in the Secondary School 5th Grade Religious Culture and Moral Knowledge Textbooks According to Teachers' Views

ABSTRACT

Textbooks are one of the most used materials in schools in our country, which are important for the effective execution of educational activities. For this reason, the textbooks to be taught to students should be carefully prepared and rearranged in line with the needs.

In this research, it was aimed that the evaluation of the visuals in 5th grade religious culture and ethics books according to teachers' opinions. In the education-teaching process, it is thought that the visual way is one of the effective ways of learning. Of course, for an image to reach its exact purpose, it is important that the images should be prepared in a qualified manner in accordance with visual design principles and the design elements. It is thought that the research prepared for this purpose is important in terms of setting an example for teachers who will undertake the task of selecting and evaluating textbooks. In addition, this research is important in terms of being the first research to examine the visuals in the secondary school Religious Culture and Moral Knowledge 5th grade textbooks.

This study was carried out using the quantitative research method and for this, the survey method, one of quantitative research methods, was used. The data obtained from the answers given by the teachers of Religious Culture and Ethics for the survey questions, examined and analyzed by the SPSS 22.0 software. The study in determining teacher opinions was carried out by item-based frequency (n) and percentage (%). This research was carried out in the 2022-2023 academic year and the picture/drawing (illustration) in the Religious Culture and Moral Knowledge 5th Grade textbooks determined to be taught is limited to examining Hüsni calligraphy and photographic images. The research was carried out with 334 Religious Culture and Moral Knowledge teachers working in secondary schools and imam hatip secondary schools in Karatay, Meram and Selçuklu districts of Konya. In textbooks,

the picture/drawing (illustration), Hüsni-i Calligraphy and photographic images in the textbooks were evaluated according to the opinions of the teachers. It is determined by the teachers that these images are sufficient in terms of meaning. There were images that do not exactly match the text, but the majority of the images were compatible with the content. At the same time, it was concluded that the visuals were sufficient in terms of form. In addition, it is obvious that the visuals are suitable for the development levels of the students, and it is understood that they are reflecting the reality features.

Keywords: Religious Education, Course Material, Secondary School, Textbook, Religious Culture and Moral Knowledge, Visuality, Religious Culture and Moral Knowledge Teachers.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı.....	2
Problem Durumu.....	3
Varsayım-Sayıtlılar.....	4
Sınırlılıklar	4
Tanımlar.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ders Kitaplarının Eğitim-Öğretimdeki Yeri ve Önemi	6
1.2. Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler.....	12
1.3. Ders Kitaplarının Hazırlanma ve İncelenme Süreci	17
1.4. Ders Kitaplarında Kullanılan Görsellerin Önemi	21
1.5. Ders Kitaplarındaki Görsellerde Aranılan Nitelikler	26

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Tekniği	31
2.2. Veri Toplama Aracı	31
2.3. Evren ve Örneklem	32
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLARI

3.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	34
3.2. DKAB Öğretmenlerinin Ders Kitaplarında Kullanılan Görselleri	
Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular	37
3.2.1. Anlam Bakımından Değerlendirilmesine ait Bulgular	37
3.2.2. Biçim Bakımından Değerlendirilmesine Ait Bulgular	54
3.2.3. Sınıf Düzeyine Uygunluk Bakımından Değerlendirilmesine Ait Bulgular	63
3.2.4. Gerçekliğe Uygunluk Bakımından Değerlendirilmesine Ait Bulgular	64

TARTIŞMA VE SONUÇ	68
--------------------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	78
----------------------	-----------

EKLER	81
--------------------	-----------

Ek-1: Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi Anketi.....	81
Ek-2: Araştırma Anketi Konusunda Uzman Görüşleri Formu	83
Ek-3: Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni	85

KISALTMALAR

DKAB : Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi

MEB : Milli Eğitimi Bakanlığı

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş durumları.	34
Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri.....	34
Tablo 3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durumları.	35
Tablo 4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumları.	35
Tablo 5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet süreleri.	36
Tablo 6. “Görseller, eğitsel içeriğe uygundur.” ifadesine ait bulgular.....	37
Tablo 7. “Görseller, öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirmeye hizmet etmektedir.” ifadesine ait bulgular.....	38
Tablo 8. “Görseller, öğrencilerin öğrenmelerinde kalıcılık sağlamaktadır.” ifadesine ait bulgular.	39
Tablo 9. “Görseller, öğrencilerin konuya ilgisini artıracak niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.	39
Tablo 10. “Görsellerin altında yer alan açıklama cümleleri yetersizdir.” ifadesine ait bulgular.	40
Tablo 11. “Görseller, çocukların imgeleme gücünü geliştirecek niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.....	41
Tablo 12. “Görseller, çocukların soyut içeriği somutlaştırarak öğrenmesine yardımcı olacak niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.	42
Tablo 13. “Görsellerin, metinle çelişen bir yapısı bulunmamaktadır.” ifadesine ait bulgular.	43
Tablo 14. “Öğrencilere olumsuz örnek olabilecek görsellere yer verilmemiştir.” ifadesine ait bulgular.....	43
Tablo 15. “Görseller, öğrencilerde metni okumaya yönelik istek uyandırmaktadır.” ifadesine ait bulgular.....	44
Tablo 16. “Görseller, anlaşılabilirlik bakımından yetersizdir.” ifadesine ait bulgular.	45
Tablo 17. “Görseller, hatırlamayı kolaylaştırıcı özelliktedir.” ifadesine ait bulgular.	46

Tablo 18. “Görseller, öğrencilerin derse ilgisini artıracak düzeyde hazırlanmamıştır.” ifadesine ait bulgular.....	46
Tablo 19. “Görseller, konunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.” ifadesine ait bulgular.....	47
Tablo 20. “Görseller, verilmek istenen mesaja uygundur.” ifadesine ait bulgular. ..	48
Tablo 21. “Görseller, metinle çelişmemektedir.” ifadesine ait bulgular.....	49
Tablo 22. “Görseller, okuma öncesinde metne adapte olmayı sağlayıcı niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.....	49
Tablo 23. “Ders kitabındaki görseller, çocuğu düşündürebilecek niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.....	50
Tablo 24. “Ders kitabında yer alan (peygamber, tesettür vb.) kavramların görselleştirilmesinde dini hassasiyetler gözetilmiştir.” ifadesine ait bulgular.	51
Tablo 25. “Ders kitabındaki görseller, öğretmenin konuyu işlemesini kolaylaştırarak zamandan tasarruf sağlamaya yardımcı olmaktadır.” ifadesine ait bulgular. ..	52
Tablo 26. “Görsellerde, dikkat çekilmek istenen noktaya yeterince vurgu yapılmamıştır.” ifadesine ait bulgular.....	53
Tablo 27. “Görseller hemen anlaşılabilir kadar net değildir.” ifadesine ait bulgular.	54
Tablo 28. “Görsellerin boyutları amaca uygun kullanılmamıştır.” ifadesine ait bulgular.	55
Tablo 29. “Görsellerde kullanılan renkler soluktur.” ifadesine ait bulgular.	55
Tablo 30. “Ders kitabındaki görsellerin sayfadaki yerleşim şekli uygundur.” ifadesine ait bulgular.....	56
Tablo 31. “Görsellerde belirli bir bütünlük mevcuttur.” ifadesine ait bulgular.	57
Tablo 32. “Görsellerde karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesine dikkat edilmiştir.” ifadesine ait bulgular.....	58
Tablo 33. “Görseller, hafızada uzun süre kalıcıdır.” ifadesine ait bulgular.	59
Tablo 34. “Ders kitabındaki görsellerde yalınlık ve basitlik ilkesine uyulmamıştır.” ifadesine ait bulgular.....	60
Tablo 35. “Ders kitabında kullanılan fotoğrafların görüntü kalitesi nettir.” ifadesine ait bulgular.	60

Tablo 36. “Görsellerdeki renklendirmeler, öğrencilerin ilgisini çekebilecek niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.	61
Tablo 37. “Ders kitaplarında görsellerin gereksiz ve aşırı şekilde kullanımı söz konusudur.” ifadesine ait bulgular.	62
Tablo 38. “Görseller, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlanmıştır.” ifadesine ait bulgular.	63
Tablo 39. “Görseller, konuların güncel hayatla ilişkilendirilmesine katkı sağlayacak niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.	64
Tablo 40. “Görseller, öğrencilerin içinde bulunduğu çevreye ve kültüre uygun olarak seçilmemiştir.” ifadesine ait bulgular.	65
Tablo 41. “Görseller, öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olarak kullanılmamıştır.” ifadesine ait bulgular.	66
Tablo 42. “Görseller, öğrencilerin somut deneyimleriyle uyumludur.” ifadesine ait bulgular.	67

GİRİŞ

Ders kitapları geçmişten günümüze kadar eğitim-öğretim ortamında kullanılan başlıca kaynak olmuştur ve bu özelliğini teknolojik gelişmelere rağmen devam ettirmektedir. Bu durum ders kitaplarının hem eğitim-öğretim sürecinin vazgeçilmez bir bilgi kaynağı, hem de oldukça önemli ve kullanışlı bir öğretim materyali olduğunu göstermektedir. Ders kitapları, çocukların etkili öğrenmelerinde, öğrendiklerini tekrar etmelerine ve okul dışı zamanlarda kullanabilmelerine imkan sağlaması bakımından eğitim-öğretimin en etkili araçlarından biridir. Okullarda MEB tarafından gönderilen ders kitapları okutulmaktadır. Ders kitapları içerik ve görsellerden meydana geldiğinden içerik kadar görseller de önemli bir yere sahip olmaktadır. Çünkü ders kitaplarında öğrenciler için en dikkat çekici ve en etkili unsurun görseller olduğu söylenebilir.

Özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi konularının etkili biçimde öğrencilere sunulmasında ders kitaplarındaki görsellerin katkısı oldukça önemlidir. Çünkü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi konularının bir kısmı soyut bilgilerden, kavramlardan, olgu ve olaylardan oluşmaktadır. Bunları öğrencilerin zihninde somutlaştıracak görseller verilmek istenen, hedeflenen mesajın doğru anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu sebeple özellikle somut işlemler dönemindeki öğrencilerin din eğitiminde, kavramların, olguların ve olayların öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap edecek şekilde sunulması ve görsellerin etkili bir şekilde kullanılması önem arz etmektedir.

Bu araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ortaokul ve imam hatip ortaokullarında okutulmak üzere belirlenen 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerin DKAB öğretmen görüşlerine göre incelenmesini ele almaktadır.

Araştırmanın Önemi

Ders kitapları eğitim-öğretim sürecinde temel başvuru kaynağı özelliğini taşımaktadır. Bu anlamda öğretim sürecinde kullanılan ders kitapları önem arz etmektedir. Ayrıca kullanılan ders kitaplarındaki resimlemeler de konunun daha iyi anlaşılmasını ve öğrenilenlerin kalıcı olmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla ders kitapları hazırlanırken görsellerin dikkatli biçimde seçilmesi gerekmektedir. Bu araştırma; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf ders kitaplarını nicel teknik açısından değerlendiren ilk araştırma olması bakımından, ayrıca ders kitaplarını kullanan öğrencilere ve velilerine bilgi sağlaması, ders kitaplarıyla ilgili araştırma yapacak kişilere rehberlik yapması açısından önemlidir. Dolayısıyla araştırmanın, nitelikli ders kitaplarının hazırlanmasına katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu konuda yapılan araştırmalar az ve sınırlı sayıda olsa da ders kitaplarının içerik ve biçimsel açıdan değerlendirilmesinin gelecek araştırmalarda da yer alması önemlidir. Ayrıca ders kitapları yalnızca bilgi veren bir materyal olmayıp aynı zamanda öğrenciye okuma zevki kazandıran, öğrencinin merak duygusunu, hayal gücünü ve öğrenme yeteneğini geliştiren bir materyal olması dolayısıyla yapılacak araştırmalarda yer alması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Ortaokul 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitapları içerik ve biçim özellikleri bakımından geliştirilmekte ancak yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Ders kitaplarındaki içeriğin incelenmesinin yanında biçim özelliklerinin de incelenmesi gerekmektedir.

Çalışmada, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında kullanılan MEB tarafından hazırlanmış ortaokul 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan resim / çizim (illüstrasyon), Hüsn-i Hat ve fotoğraf görsellerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi ve ders kitaplarının görsellerle desteklenmesi açısından uygunluğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine göre; ders kitaplarında yer alan

görsellerin biçim özellikleri bakımından uygunluğunun, içerikle uyumlu olarak kullanılıp kullanılmadığının, sınıf düzeyine uygunluğunun ve görsellerin gerçekçi olup olmadığının incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Problem Durumu

Ülkemizde okutulmak üzere basılan ders kitapları değerlendirilirken görsel tasarım uzmanları daha çok biçim yönünden, eğitim bilimciler ise içerik yönü ağır basan değerlendirmeler yapmaktadır. Yapılan araştırmalarda sınırlı sayıda ders kitabının incelendiği ve incelenen ders kitaplarında ders kitabı değerlendirme ölçütlerinin sadece grafiksel ölçütlere ya da sadece öğretim hedeflerine uygunluğuna ağırlık verildiği görülmektedir. Dolayısıyla ders kitaplarındaki görselliğin biçim yönü ihmal edilmiştir.

Buradan yola çıkılarak bu araştırmanın problem cümlesi şöyle ifade edilebilir; Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB), 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ortaokul ve imam hatip ortaokullarında (5. Sınıf) okutulmak üzere belirlediği Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan görseller DKAB öğretmenlerine göre anlam, biçim, sınıf düzeyine uygunluk ve gerçeklik bakımından nasıldır? Bu ana problem doğrultusunda ders kitaplarındaki resim/çizim (illüstrasyon), Hüsn-i Hat ve fotoğraf görselleri çalışmada esas alınmış ve aşağıdaki alt problemlere cevaplar aranmaya çalışılmıştır:

DKAB öğretmenlerine göre;

1. 5. Sınıf DKAB ders kitabında yer alan görseller anlam bakımından verilmek istenen mesaja uygun mu?
2. Ders kitabında yer alan görseller metinle uyumlu ve ilişkili mi?
3. Görsel öğeler, öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekebilecek düzeyde mi?
4. Görsel öğeler, öğrencileri metin üzerinde düşündürmeye sevk edebilecek düzeyde midir?
5. Görsel öğeler, öğrencilerin sınıf düzeyine uygun mudur?
6. Görsel öğelerde olumsuz bir unsur (şiddet, cinsellik, ayrımcılık vb.) var mıdır?

7. Görsel öğeler, net bir şekilde algılanabilir mi?
8. Görsel öğeler, hafızada uzun süreli kalıcı mıdır?
9. Görsel öğeler, metinle çelişiyor mu?
10. Görsel öğelerde metinle ilgili açıklayıcı bir bilgi verilmiş midir?
11. Görsel öğeler öğrencide estetik duyarlılığı geliştirecek nitelikte mi?
12. Görsel öğelerde vurgulama etkili kullanılmış mı?
13. Görsel öğelerde belli bir bütünlük ve görsel devamlılık var mı?
14. Görsel öğelerde simetrik denge sağlanmış mı?
15. Görsel öğelerde tercih edilen renkler uyumlu mu?
16. Görsel öğeler gerçek yaşama uygun olarak verilmiş mi?
17. Görsel öğeler, güncel bilgileri içermiş midir?
18. Görsel öğelerde boyutlar amaca uygun kullanılmış mı?
19. Görsel öğelerde yalınlık ve basitlik ilkesine uyulmuş mu?
20. Görsel öğeler, çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak hazırlanmış mı?

Varsayım-Sayıtlar

-Veri toplama aracının (Ortaokul 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarını Görsel Açıdan Değerlendirme Anketi) araştırmanın amacına uygun bilgileri toplayabilecek nitelikte olduğu varsayılmıştır.

-Araştırma kapsamındaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin anket sorularına samimi ve doğru cevaplar verdiği varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulmak üzere basılan, MEB tarafından kabul edilen 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki görseller araştırma kapsamına alınan DKAB öğretmenlerinin görüşleri esas alınarak hazırlanmıştır. Ders kitabında yer alan görsellerden yalnızca

resim/çizim (illüstrasyon), Hüsni Hat ve fotoğraflar bu araştırmada incelenip değerlendirilmiştir. Araştırmada 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulmak üzere basılan ders kitabında inceleme yapılması ve 5. Sınıf MEB Yayınları ders kitaplarının incelemeye alınması, araştırmanın sınırlarını oluşturmaktadır. Veri toplanması 2022-2023 eğitim-öğretim yılında örneklem grubu içerisinde yer alan öğretmenlerle sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Ders Kitabı: Eğitim programlarında belirlenen amaç ve hedefler doğrultusunda eğitsel ölçütlere uygun olarak hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan öğretim materyalleridir.

Tasarım Öğeleri: Boyut, doku, çizgi, renk, şekil/form, boşluk gibi grafiksel öğelerdir.

Fotoğraf: Doğada mevcut gözle görülebilen maddi varlık ve şekilleri, ışık ve bazı kimyasal maddeler yardımıyla ışığa karşı duyarlı hale getirilmiş film, kâğıt veya herhangi bir madde üzerine saptayan fiziksel ve kimyasal bir işlemdir.

İllüstrasyon: Slogan ve başlık gibi sözel unsurları görsel olarak ayrıntılı biçimde özellikleri ile beraber anlatan veya yorumlayan tüm unsurlara genel olarak “illüstrasyon” adı verilir (Becer, 2015, 210).

Hüsni Hat: Arap harfleri ile oluşturulan güzel yazı yazma sanatıdır.

Tasarım İlkeleri: Görsel materyallerin kullanımı ile ilgili bütünlük, zıtlık, vurgu, yakınlık, tekrar, hizalama, uygunluk, denge, egemenlik gibi özelliklerdir.

Görsel Öğeler/Materyaller: Ders kitaplarında kullanılan fotoğraf, resim, tablo, grafik, karikatür, harita, gazete ve internet haberi gibi resimlemelerdir.

Öğretim Programı: Okul içinde veya dışında, bir dersin öğretimi ile ilgili yapılan tüm etkinliklerdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ders Kitaplarının Eğitim-Öğretimdeki Yeri ve Önemi

İnsanlığın uygarlaşma sürecinin başlamasından bu yana eğitim-öğretim yaşamımızın değişmez bir unsurudur. Çünkü insanlar değişik yaşam deneyimlerinden kazandıklarını kendilerinden sonraki nesillere aktarmak isterler (Yıldıran, 2007, 11). İlk çağlarda ise çocuklar ebeveynlerinin yanında bizzat yaşamın içinde gerçek objelerle, yaparak yaşayarak öğrenme şansına sahiptiler. İçinde yaşadığımız zamanla karşılaştığımızda daha çok risk alıyorlardı ve hayatı, hayatın içinde öğreniyorlardı. Bu öğrenme süreci zamanla öğretme çabalarına dönüşmüştür. Dolayısıyla dünya var olduğundan bugüne kadar insanlar sürekli yeni bilgileri üretmekte, üretilen her yeni bilgiyi saklayıp aktarmak istemektedir. Tarih boyunca yetişmekte olan yeni nesle nelerin öğretileceği, nasıl öğretilip aktarılacağı, hangi araç-gereçlerin kullanılacağıyla ilgili sorunlarla hep karşılaşmıştır. Bu sebeple eğitim araç-gereçlerine “bunu nasıl öğretebilirim?” görevi düşmektedir.

Günümüzde yapılandırmacı yaklaşımın da etkisiyle insanların bilgiyi değişmeyen, kalıplaşmış gerçekler olarak görmeleri ve bilgiyi tek kaynaktan alıp ezberlemeleri istenmemektedir. Aksine bilgiye ulaşma yollarını bilen ve karşılaştığı sorunlara bilgiyi kullanarak çözüm üretebilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlara ulaşabilmede etkin ve etkileşimli öğrenme ortamlarının planlanması, uygun yöntem ile araç-gereçlerin geliştirilmesi ve kullanılması büyük önem kazanmaktadır (Yemenici, 2007, 2).

Eğitim amaçlarına ulaşabilmede en yaygın ve en güvenilir yolun kitaplar olduğu düşünülmektedir. Günümüzdeki eğitim uygulamalarında da önemli bir yer tutan kitap, yaygın olarak kullanılan temel bir bilgi kaynağıdır (Keser, 2004, 2). Ancak öğretimde kullanılan ders kitaplarının kalitesi eğitimciler tarafından uzun zamandır tartışılmaktadır (Erduran, 1996). Ders kitaplarından istenen yararın

sağlanabilmesi için, öncelikle öğrencilerin rahatlıkla ve keyifle okuyabileceği kitaplar seçilmelidir (Küçükahmet vd., 2001).

Kitap, öğretim programlarında yer alan konularla ilgili bilgileri öğrencilerin hizmetine sunması, öğrenilenleri pekiştirme, sınava hazırlama ve kendi hızlarına uygun olarak çalışma imkanı sağladığından kullanışlı bir araç olarak önem taşır. Yapılan çalışmalarda ders kitaplarının öğrencilerde okuma ve düşünme becerilerini geliştirdiği ve sözcük dağarcıklarını artırdığı da ortaya konulmuştur (Aşıcı vd. , 2005).

Ders kitapları çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişmesinde önemli olan materyallerden biridir. Ülkemizde ders kitapları, geliştirilen tüm modern araç-gerece rağmen öğrenme-öğretme süreçlerinde yaygın olarak kullanılmakta ve temel bilgi kaynağı olarak önemli bir yer tutmaktadır (Küçükahmet vd., 2001). Kısacası eğitimde üçlü sacayağı diye tabir edilen; öğretmen, öğrenci ve veli üçlüsüne benzer bir yaklaşımda eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılan materyaller için düşünülürse, ders kitaplarının bu materyaller içerisinde bir sacayağı konumunda olduğu söylenebilir.

MEB Ders Kitapları Yönetmeliğine göre ders kitabı; *“Her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eser”* şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 1995:598). Dolayısıyla hem örgün eğitimde hem de yaygın eğitimde kullanılan ders kitapları öğretim programının en iyi yol gösterici unsuru olmuştur.

Eğitim-öğretimin gerçekleştirilebilmesi için çeşitli öğretim araç ve gereçlerine ihtiyaç vardır. Öğretim araçları, öğrenenlerin gerekli davranışları kazanmasında en önemli işlevi yerine getirir. Öğrenmenin zamanında gerçekleşmesi, kalıcı olması ve öğrenme ortamının sağlıklı bir şekilde oluşmasında öğretim araçları kullanılmaktadır. Ders kitapları öğretim ortamlarında kullanılan en yaygın araçlardır. Çünkü çevre imkanları, dersin özellikleri, öğretmenin formasyonu gibi faktörlerden dolayı,

öğretim ortamında kullanılan araçlar çeşitlilik göstermemektedir. Bundan dolayı öğretimde istenen verimin elde edilebilmesi oldukça güç hale gelmektedir. Bir diğer önemli faktör ise kitapların elde edilmesinin ve kullanımının kolay olmasıdır. Tüm bu faktörlerden dolayı kitap, eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde en çok kullanılan araç konumundadır (Yıldırım, 2007, 13-19). Eğitimin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi sürecinde geliştirilen eğitim yöntemleri kapsamında öğretim araç, gereç ve materyallerinin pek çok açıdan işlevsel önemi vardır. Öğretim araç, gereç ve materyalleri günümüze uygun hale getirilebilen, çağdaş öğretim yöntemleri ile uygunluk taşıyan ve öğrenciye zengin öğretim yaşantıları kazandıracak kapasiteye sahip olmalıdır. İyi bir dil ve görsel tasarımı taşımanın yanı sıra, bugünün yaklaşımını ve düşünme şeklini öğrenciye verebilmelidir. İyi tasarlanmış öğretim araç-gereçleri öğretim sürecini zenginleştirir, öğrenmeyi artırır (Yalın, 2001, 82).

Öğrenmenin ilk olarak ailede başladığı daha sonrasında okul, çevre etkisiyle öğrenme alanının genişlediği düşünüldüğünde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için bazı temel araç ve gereçlere ihtiyaç vardır. Ders kitapları, bu ihtiyacın karşılanması amacıyla hizmet eden, öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecinde onlara rehberlik eden bir kaynaktır. Ders kitaplarının öğretim sürecinde tercih edilmesinin bir diğer nedeni ise kullanımının eğitim-öğretimde kullanılan diğer araç ve gereçlere göre daha kolay olması yani zamandan tasarruf sağlaması ve her öğrencinin ulaşabilmesi olmaktadır. Her öğrenci kendi hızına ve öğrenme duruma bağlı olarak ders kitaplarını etkin bir şekilde kullanabilmektedir. İçerik ve biçim bakımından iyi hazırlanmış bir ders kitabı, hem öğretmenlere hem de öğrencilere büyük yarar sağlar ve aynı zamanda eğitim-öğretim faaliyetlerine kılavuzluk yaparak öğretim programının sistemli bir şekilde yürütülmesini sağlar. Dolayısıyla ders kitaplarının incelenmesi, değerlendirilmesi ve bunun sonucunda daha kaliteli kitapların hazırlanması, ders kitaplarının hem biçimsel hem de içerik bakımından donanımının sağlanması gerekmektedir.

Ders kitapları sınıf düzeyine göre öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çekebilecek düzeyde hazırlanmalıdır. Çünkü öğrenciler gördüklerini, duyduklarından veya okuduklarından daha fazla zihninde tutabilir. Görsellerle zenginleştirilmiş bir ders

kitabında verilmek istenen bilginin kalıcılığı öğrencide daha fazla olmaktadır. Kısacası ders kitaplarındaki içerik ve metin görsellerle harmanlanırsa eğitimde ulaşılması hedeflenen istendik davranışlar kazandırılması kısa bir sürede gerçekleşeceği ifade edilebilir.

Tüm bu açıklamalardan hareketle gerek okul içinde gerek okul dışında sıklıkla kullanılan ders kitapları öğrenciler için önemli bir kaynaktır. Bu amaçla ders kitaplarında yazılı materyaller, resimler, fotoğraflar, şemalar, grafikler, tarih şeritleri, karikatürler, ölçme-değerlendirmeler, etkinlikler ve haritalar bulunmaktadır. Bu doğrultuda ders kitaplarında yer alan, oldukça önemli olan ve ders kitaplarında sıklıkla kullanılan iki unsurun metinler ve resimler olduğu söylenebilir (Kaçar-Çakmak, 2020, 3-7). Bir ders kitabı metin ve resim olarak birlikte değerlendirildiğinde bu iki unsurun eğitim-öğretim faaliyetine destek verir konumda olması gerekir.

Ders kitaplarındaki konular ve içerik her yıl düzenli bir şekilde tekrar gözden geçirilip görsel öğelerle desteklenir ve güncelleme yapılırsa, öğretmen ve öğrencilerin kullanımına çok büyük katkı sağlayacağı söylenebilir. Ders kitapları; öğretim programlarının amaçlarına hizmet eden, öğretim programlarının içeriği ile örtüşen, öğretmenler için öğretim sürecinde sınıf içindeki aktivitelere yön veren, öğrenciler için sözel öğretimden kaynaklanan boşlukları gidermeyi amaçlayan eğitim-öğretim ortamının vazgeçilmez yazılı ve basılı aracıdır. Ders kitapları, uygulanan öğretim programlarının başarılı olmasına etkisi yönünden de eğitim-öğretimin en önemli unsurlarındandır.

Ders kitabının avantajlarını Ceyhan ve Yiğit şöyle açıklamaktadır (Ceyhan - Yiğit, 2003).

1. Ekonomiktir: Kitap, eğitim-öğretimde kullanılan diğer araç-gereçlere göre daha ucuza mal olur.

2. Öğrenmeyi bireyselleştirir: Kitap, her öğrencinin kendi hızına göre öğrenebilmesini sağlar. Bireysel olarak, her öğrencinin ilgi, zeka düzeyi ve öğrenme

hızı birbirinden farklıdır. Öğrenciler değişik ortam ve zaman dilimlerinde kendi özellik ve hızlarına göre kitabı okuyup anlayabilirler.

3. Öğretimi yapısallaştırır: Ders kitapları belli düzene göre, (Genelden-özele, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta) birbirini mantıklı olarak izleyen ünitelerden oluşur. Öğretimin belli bir mantık sırası ile izlenmesi öğrenmeyi kolaylaştırır.

4. Kitaplar başka araçlarla birlikte kullanılabilir: Kitaplar diğer görsel-işitsel araçlarla birlikte kullanılabilir. Özellikle son yıllarda birçok kitabın beraberinde öğretimi destekleyen materyallerle satışa sunulması bu tür kullanımı yaygınlaştırmıştır.

5. Öğretmenin en iyi yardımcısıdır: Öğretmenler için iyi bir kitap, iyi bir yardımcıdır. Öğretmen kılavuzu ile birlikte kullanıldığında daha da yararlıdır.

6. Belli bir konuda herkesin anlayabileceği, bir örnek ve ortak bilgi kaynağı oluştururlar.

7. Belli bir dersin öğretilmesinde yapılandırılmış, bölümlenmiş ve konuyla ilgili resimleri ve şekilleri etkili bir şekilde gösterebilirler.

8. Fazla miktardaki bilgiyi etkili bir şekilde sunabilirler.

9. Belli bir sıraya göre hazırlandıkları için, dersin planı kitabın akışına göre hazırlanabilir.

10. Eğer iyi bir uzman tarafından ve ilgi çekici bir şekilde hazırlanmışsa, öğrencilerin derse ve konuya güdülenmesinde de önemli rol oynarlar.

11. Yazar ünitelerde gerekli soruları araya koymuşsa, bu tür çalışmalar bilgiyi pekiştirmek ve genişletmek için bir fırsat sunar.

12. İyi bir planlamayla analiz, uygulama ve problem çözümü için gerekli zamanın iyi bir şekilde kullanılmasını sağlar.

İyi yazılmış bir ders kitabı öğrencinin ilgisini çekebilmesi ve sürdürebilmesine rağmen etkileşimli olmayabilir. Metinler genellikle öğrencilerin anahtar bilgiyi anlayabilmeleri için çok kapsamlı ve ayrıntılıdır. Metinlerde çoğunlukla tarih ve yıllanmış güvenilir bilgilere yer verilir. Bu da öğrencilerin keşfetme duygularını köreltir. Öğrencilerin ders kitabından en üst düzeyde kazanç sağlayabilmeleri için öğrenciler okurken sorular sorması, metinde olmayan fikirleri araştırması için cesaretlendirilmelidir. Ayrıca ders kitapları öğretmenin yerini almamalı, öğrenciler için yararlı bir kaynak olarak görülmelidir (Köseoğlu vd. , 2003).

Kitapların öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin işlevlerini gereği gibi yerine getirebilmeleri için eğitsel bir ortam olarak bazı özelliklere sahip olması gerekeceği doğaldır. Bu özellikler kitabın içeriği, içeriğin işlenme biçimi, düzeni ile ilgilidir (Alkan, 1979, 245).

Türkiye’de genelde kitap geliştirmede içerik, öncelikle dikkate alınan unsur olmaktadır. Ders kitapları sadece bilgilerin bir araya getirildiği bir araç olarak kullanılmaktadır. Ancak bilgilerin öğrenilmesini kolaylaştıran etkileşimli bir araç olduğu yönü de unutulmamalıdır ve eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde de bu konu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tasarım ve içerik açısından iyi hazırlanmış bir ders kitabının öğretimsel etkililiği, kitabın içerik ve yapısı yanında öğrenci ilgi ve motivasyonunu canlı tutmalıdır. Öğrencilerin öğrenme, hatırlama, düşünme ve problem çözme becerilerini geliştiren ders kitapları tasarlamak, öğretme, öğrenme ve kitap tasarımı ile ilgili bilimsel araştırma bulguların kitap tasarımına uygulanmasıyla mümkündür.

Ders kitaplarının öğretimdeki rolü şu şekilde özetlenebilir:

1. Öğretimin büyük bölümü kitapların içeriği ile belirlenmektedir.
2. Sınıf içi uygulamalarında, materyal olarak en çok ders kitabı kullanılmaktadır.
3. Okullardaki araç-gereç yoksunluğu ders kitaplarının öğretim aracı olarak seçilmesinde etkilidir (Kılıç-Seven, 2011, 19-20).

Ders kitapları öğretmenlere sınıf içi faaliyetlerine ve etkinliklerine yönelik fikirler verir. Ders kitaplarının öğrenme faaliyetlerine yön vermesi iyi tasarlanmasına ve içeriğinin de iyi hazırlanmış olmasına bağlıdır. İyi hazırlanmış ders kitapları çocuğun somut düşünme biçiminden soyut kavramlara doğru gelişmesine, gerçeklerle hayal dünyası arasında geçiş sağlamasında en önemli etkenlerden biridir. Ayrıca ders kitabı aracılığıyla öğrenci öğretmenin anlattıklarını istediği zaman, istediği yerde ve istediği tempoda tekrar etme olanağı bulur (Küçükahmet, 2008, 123).

Okullarda öğrenim gören öğrenciler için hazırlanan ve okutulan ders kitaplarının her yıl düzenli bir şekilde incelenmesi ve bu doğrultuda geliştirilmesi önem arz etmektedir. Değişen bilgi ve teknoloji çağında hızlı ilerleyen veya farklılaşan çağa ayak uydurabilmek için ders kitaplarındaki biçimsel ve içeriğin değerlendirilmesi düzenli bir şekilde yapılmalı, güncellenmelidir. Elbette kitap hazırlamak tasarımcısından eğitim bilimcisine kadar pek çok uzmanın bir arada çalıştığı bir ekip işidir; fakat bu ekibin içinde ders kitabının doğrudan muhataplarının yani öğrencilerin ve öğretmenlerin görüş ve düşünceleri mutlaka dikkate alınmalıdır. Ders kitapları ya da öğretici içerikli kitaplar; sadece ticari kaygılarla hazırlanmamalı, çocukların kazanacağı pek çok ahlaki değeri barındıran materyaller olarak düşünülmelidir.

1.2. Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler

Ders kitapları, eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesini sağlayan bir eğitim aracı olabilmesi için ders kitaplarının hazırlanma ve incelenme sürecinin doğru şekilde yönetilmesi gerekir. Ders kitapları hazırlanırken ve incelenirken dikkate alınması gereken bazı nitelikler göz önünde bulundurulmalıdır. Ders kitaplarının hazırlanması ve ders kitaplarında bulunması gerekenler yönetmelikte bahsedilen şekilde niteliklere uygun olmalıdır. 28409 sayı ve 12/9/2012 tarihli Ders Kitabı Yönetmeliği'ne göre, ders kitaplarında bulunması gereken nitelikler şunlardır:

“Ders kitaplarının nitelikleri

MADDE 6 – Ders kitapları;

a) Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.

b) Bilimsel hata içermez.

c) Temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunar.

ç) Reklam niteliğinde ögeler içermez.

d) Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.

e) Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır.” (RG,12/9/2012/28409).

Ders kitabı yönetmeliğinin kriterlerine bakıldığında hazırlanacak ders kitaplarının ilk olarak anayasaya aykırı olmamasına ve kanun dışı olmamasına dikkat edilmelidir. Ders kitaplarının içeriğinde yer alan bilgilerin doğruluğu konusunda herhangi bir sorun olmaması önemlidir. Ayrıca içerikte insan hak ve özgürlüklerine aykırı herhangi bir unsurun yer almaması ve reklam içermemesi gerekmektedir. Görsel tasarım ve görselliğin öğrenmeyi desteklemesi niteliklerine de uygun olması istenmektedir.

Ülkemizde ders kitapları konusunda yetki Talim Terbiye Kurulu’nundur. Bu kurulun en önemli görevi; öğretim programlarının hazırlanmasından ve işleyişinden, bütün eğitim öğretim araçları ve ders kitaplarından sorumlu olmasıdır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı taslak ders kitaplarının incelenmesi ve değerlendirilmesi işlemlerinin yürütülmesi amacıyla öğretmen ve akademisyenler tarafından bilimsellik, objektiflik ve şeffaflık esasına dayalı olarak elektronik ortamda yapılmasını amaçlayan “Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Bilgi Sistemi” oluşturulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde 2022 yılında Ankara’da “Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları” adlı sempozyumda ders kitaplarında bulunması gereken nitelikler görüşülüp değerlendirmeler yapılmıştır. Sempozyumda; hazırlanacak ders kitapları; anayasa ve kanunlara uygunluk, içeriğin bilimsel yeterliliği, içeriğin kazanımlara uygunluğu, dil ve anlatım yönünden yeterlilik, görsel ve içerik tasarımının öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olması yönlerinden değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerden yola çıkarak ders kitapları öncelikli olarak anayasa, kanunlar ve ilgili diğer mevzuata aykırı olmamalıdır. 28409 sayı ve 12/9/2012 tarihli Ders Kitabı Yönetmeliği’nin 6. maddesinin a bendinde de ders kitaplarının anayasa ve kanunlara uygun olarak hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

Sempozyumda ders kitaplarının içerikleri ile ilgili bulunması gereken özelliklere bakıldığında; içeriğin bilimsellik ilkesi gözetilerek oluşturulması gereklidir. İlgili yönetmelikte de ders kitaplarının içeriğinde bilimsel hata ve bilgi eksikliğinin olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca içerikte herhangi bir reklam unsuru da bulunmamalıdır. İçeriğin kazanımlara uygunluğu bakımından değerlendirildiğinde; içerik öğretim programında yer alan tüm kazanımları karşılamalı, kazanımlar verilirken gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalıdır. İçerik eğitim-öğretim ilkeleri dikkate alınarak oluşturulmalı ve içerikte olumsuz örnek olabilecek unsurlar yer almamalıdır. Ayrıca içerikte kazanımlar verilirken öğrencinin yaş ve sınıf seviyesi dikkate alınmalıdır.

Sempozyumda ders kitaplarında içeriğin ardından görseller önemli bir alanı kapsamaktadır. Dolayısıyla ders kitapları görsel tasarımda aranan nitelikler bakımından değerlendirilmelidir. Buna göre görseller; öğrenmeyi destekleyecek, anlamayı kolaylaştıracak şekilde olmalıdır. Sayfa tasarımında kullanılan görsellerin yeri içeriğe uygun olmalıdır. Ünite veya konu başında yer alan görsel, üniteyi veya konuyu temsil etmelidir. Görseller anlaşılır ve net olmalıdır. Tasarımsal öğelerdeki çizgi, boyut, doku, renk, ışık vb. unsurlar öğrenmeye katkı sağlayacak şekilde kullanılmalıdır. Metin ile görsel ve görsel ile alt yazısı uyumlu olmalıdır.

Ders kitapları dil ve anlatım niteliklerine uygunluk bakımından değerlendirildiğinde; Türkçenin doğru ve özenli kullanımına; dilin anlatım zenginliği ve gücünü, anlam inceliklerini yansıtır nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun ve anlatımı zenginleştirmeye yönelik bir dil kullanılmalıdır.

Ders kitapları niteliklere uygun ölçme ve değerlendirme faaliyetleri açısından incelendiğinde; ölçme ve değerlendirmeye yönelik her türlü soru ve etkinlik, soru yazım ilkelerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Ölçme ve değerlendirmeye yönelik soru ve çözümleri, etkinlik, vb. içeriklerde hata veya eksiklik içermemelidir.

Ders kitapları, genel olarak fiziksel özellikler, eğitsel-görsel tasarım, dil ve anlatım boyutlarında incelenmiştir. Ders kitaplarının fiziksel özellikleri; görünüş, renk, ders kitabında bulunması gereken bilgiler, boyut ve yazı büyüklüğü niteliklerini içerir. Eğitsel tasarım; kazanımlar, içerik, öğretme-öğrenme süreci, ölçme ve değerlendirme boyutlarından oluşur. Görsel tasarımda; göze ve hedef kitleye görecelik esas alınır. Dil ve anlatımda ise; öğrenci seviyesine ve yazım kurallarına uygunluk ölçütüne göre hazırlanmalıdır (Küçükahmet, 2011).

Ders kitaplarının nitelikli hazırlanması ve belirli ölçütlere göre özenle yazılması gerekir. Ders kitabı hazırlanması, üretilmesi ve dağıtılması süreci karmaşık ve uzun vadeli bir süreçtir. İdeal bir ders kitabının hazırlanması konusunda geniş bir kaynakça ve içerik taramasının yapılması, ilgili kurumlardan görüş alınması ve ders kitaplarının uzman kişilerce hazırlanması önemlidir (Gülersoy, 2013). Ders Kitapları hazırlandıktan sonra incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Ders kitapları değerlendirilirken de biçimsellik, kapsam ve içerik, öğretim ilke ve yöntemleri açısından incelenmektedir. Ayrıca kitapta hazırlık ve değerlendirme sorularının olup olmadığına da bakılmaktadır (Duman vd., 2001). Ayrıca ders kitabında kullanılan dilin; öğrenci seviyesine uygunluğu, anlamlı öğrenmeye katkısı ve öğretimde kullanım kolaylığı gibi değişkenlere göre değerlendirilip hazırlanmalıdır (Küçükahmet, 2016).

Cemaloğlu (2003, 3-4) ders kitapları eğitim-öğretim amaçlarına, programlara, yöntem ve tekniklere uygun olması gerektiğini ifade etmiştir. Ders kitaplarında yazılacak bilgilerin bilimsel olması ve özenle seçilmesi, öğrencinin çevresel özelliklerine de uygun olmalıdır. Ders kitabına yazılacak bilgiler, tablo, şekil, özet, hatırlatıcı kısımları ile yazım-noktalama ve dilbilgisi bakımından dikkat edilmelidir. Ders kitapları yalnız bilgi veren eğitim materyalleri olmamalı, hedef kitlenin beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygun özelliklere de sahip olmalıdır. Ders kitapları, hedef kitlede sürekli öğrenme isteği, merak ve heyecan duygusu oluşturmalıdır. Örnek olaylar, hikayeler ve resimlerle konular zenginleştirilerek verilmelidir. Ders kitabında olayların ve konuların kronolojik sırası bulunmalıdır. Konularla gerçek hayat arasında bağlantı kurulmalıdır. Konuyla ilgili kavramlara ve bu kavramların anlamlarına yönelik açıklamalara yer verilmelidir. Konu yakından uzağa, somuttan soyuta doğru düzenlenmelidir.

Ders kitaplarında metinler sınıf seviyesine göre düzenlenmelidir. Öğrencinin okuyup anlayabileceği cümleler kurulmalıdır. Öğrencinin kelime dağarcığına uygun kelimeler seçilmelidir. Böylece ders kitabı ile öğrenci arasında olumlu bir iletişim dili oluşur. Ders kitabının yazı karakteri, harf büyüklüğü ve cümlelerin kuruluşu da sınıf seviyesine göre düzenlenmelidir. Ders kitaplarında kullanılan resim ve grafikler öğrencinin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir. Öğrencinin hayal dünyasını zenginleştirmeli ve öğrenciyi araştırma yapmaya yönlendirmelidir. Ayrıca ders kitabında, öğrenme sürecini kontrol edecek değerlendirme sorularına da yer verilmelidir (Cemaloğlu, 2-3). Ders kitabında yer alan konular kendi içinde bir uyum göstermeli, öğretim programına uygun olmalı, diğer alanlarla ilişkili, içerik ve öğretim yöntemlerine uygun olmalıdır. Dünyada yapılan araştırmalar ders kitaplarına yönelik evrensel bir standart olmadığını göstermektedir. Bunun nedeni her toplumun bakış açısı ve ihtiyaçlarının farklı olmasıdır (Duman-Çakmak, 2004, 19).

Burada bütün bu maddelerin ideal bir ders kitabında bulunması gereken özellikleri tarif ettiğini düşünürsek, kullanılmakta olan ders kitaplarını inceleyerek maddelerle ne derece örtüştükleri görülebilir. Diğer taraftan da ders kitabı yazarlarından beklentileri de yansıtmaktadır.

Ders kitabı çalışmaları ekip olarak yürütülür. Konu alanı uzmanı, program geliştirme, eğitim teknolojisi uzmanları bu ekibin parçalarıdır. Öğretmenler de kitabın hazırlanmasına katkı sunar. Hazırlanan kitap örneklem grubunda test edildikten sonra alınan dönüte göre ya yeniden düzenlenir ya da baskıya verilir. Ders kitapları bir paket olarak hazırlanmalıdır. Öğretmen kılavuz kitabı, CD'ler, test setleri, asetatlar gibi yardımcı materyalleri de içermelidir (Cemaloğlu, 2003, 6-7).

1.3. Ders Kitaplarının Hazırlanma ve İncelenme Süreci

Ders kitaplarının, eğitim amaçlarını gerçekleştirebilmesi, öğrencilerin öğrenme yaşantılarına yön verebilmesi için hazırlanma ve daha sonrasında incelenme sürecinin titizlikle yürütülmesi gerekmektedir. Hazırlanacak olan ders kitaplarının öğretim programlarına uygun olması, bireyin ve toplumun gereksinimlerini göz önünde bulundurması, öğretimin merkezine bireyi alan etkinliklerle donatılmış olması önem arz etmektedir (Epçaçan-Okçu, 2013). Dolayısıyla ders kitabı hazırlanırken tek bir alanın verileri yeterli olmamaktadır. Ders kitaplarının hazırlanma sürecinde dil bilimi, metin dilbilim, göstergebilim gibi alanların verilerinden de yararlanılması gerekmektedir. Ayrıca Eğitim Fakülteleri'nde ders kitabı seçme, geliştirme ve değerlendirme üzerine verilen dersler, öğretmen adaylarının ileride meslek hayatlarında ders kitabı hazırlama süreçlerine dahil olmaları, aynı zamanda mevcut ders kitaplarının eksiklerini bularak düzeltilmesini sağlamaları açısından önemlidir.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 52. Maddeden 55. Maddeye kadar ders kitabı ve araç-gereçleri düzenlemektedir. Kanun gereği ilk ve ortaöğretimde okutulacak tüm kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı denetim ve onayıyla hazırlanır. Bakanlığın onayını almaksızın hiçbir eğitim materyali okullarda kullanılamaz (RG, 24.06.1973/14574).

3397 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 8. Maddesinde ders kitaplarıyla ilgili her türlü yetkiyi Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'na vermiştir: ilgili kanunun 8. Maddesinin a, b, e ve f bentlerine göre Talim Terbiye Kurulu;

“a) Eğitim sistemini, eğitim plan ve programlarını, bütün ders araç ve gereçlerini araştırmak, geliştirmek ve uygulama kararlarını onaylatmak üzere Bakanlık Makamına sunmak,

b) Bakanlık birimlerince hazırlanan öğretim programları ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, bilgi iş ve işlem yapraklarını incelemek, geliştirmek ve uygun görülenleri karara bağlamak,

e) Programlara göre ders veya yardımcı ders kitapları hazırlamak, hazırlatmak veya satın almak,

f) Satın alınması veya imal edilmesi öngörülen eğitim araç ve gereçlerini eğitime katkıları ve ekonomik yönden incelemek, uygun görülenleri ilgililere bildirmek,” (RG, 12.05.1992/2122).” İle görevlidir.

Taslak ders kitaplarının inceleme ve değerlendirme işlemlerinin öğretmen ve alan uzmanı akademisyenler tarafından bilimsellik, objektiflik ve şeffaflık esasına dayalı olarak elektronik ortamda yapılmasını amaçlayan “Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Bilgi Sistemi” oluşturulmuştur. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının görevleri kapsamında yürürlüğe giren 14.10.2021 tarihli ve 31628 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği doğrultusunda ders kitaplarının nitelikleri, inceleme ve değerlendirme süreçleriyle birlikte bu süreçte görev alan panelistlerde aranan niteliklerde ve inceleme ücretlerinde düzenlemeler yapılmıştır.

Bununla birlikte ilgili Yönetmeliğin 17. maddesinin birinci fıkrasında Başkanlıkça, inceleme işleminde görevlendirilecek uzmanların kayıt, seçme ve görevlendirilme işlemlerinin yapılmasını sağlayacak bir panelist veri tabanı oluşturulur. Başkanlık, veri tabanı sistemine panelist adaylarının kayıt yaptırmaları için duyuru yapar. Duyurular doğrultusunda panelist adayları veri tabanına kayıt yapabileceği açıklanır. Bu doğrultuda taslak ders kitaplarının inceleme ve değerlendirme işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasını sağlayacak kitap inceleme sistemi Türkiye’deki tüm akademisyen ve öğretmenlere açılmıştır. İlgili Yönetmelik doğrultusunda belirtilen şartları taşıyan kişiler başvurularını internet

adresinden yapabilmektedir. Veri tabanı sistemine kayıt yaptıran panelist adayları için Başkanlıkça yüz yüze veya çevrim içi ortamlarda inceleme/değerlendirme eğitimleri ile çalıştaylar düzenlenecektir (DKEAY, 14 Ekim 2021).

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinin 11. Maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkrasına göre; başvurusu alınacak taslak ders kitaplarının türü, alanı gibi hususlar Başkanlıkça duyurulur. Duyuruda taslak ders kitabının başvuru, inceleme, değerlendirme gibi işlemlerin sağlıklı biçimde yürütülmesi için makul bir süreye yer verilir. Duyuru Başkanlıkça başvuru tarihinden itibaren en az üç ay önce yapılır. Başvurusu alınacak taslak ders kitaplarının duyurusu, başvurularının alınması ile inceleme ve değerlendirme sonuçları işlemleri elektronik ortam üzerinden yapılır. Sonuçlar başvuru sahiplerine tebliğ hükmündedir.

Taslak ders kitabı istenen belgelerle birlikte başkanlığa elektronik ortamda teslim edilir. Taslak ders kitabının inceletme ücretinin Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırılır. Böylece taslak ders kitabının başvurusu tamamlanmış olur. Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği 13. Maddesinin birinci fıkrasına göre; taslak ders kitapları başkanlıkça inceleme ücretinin tam yatırılıp yatırılmadığı, başvuruların yönetmelik hükümlerine göre yapılıp yapılmadığı, bulunması gereken şartları taşıyıp taşımadığı, taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alan kişilerin belirtilen nitelikleri taşıyıp taşımadıkları yönlerinden incelenir (DKEAY, 14 Ekim 2021).

İkinci fıkrasına göre; daire başkanlığınca hazırlanan rapor Kurul tarafından değerlendirilir ve başvuru eserinin incelemeye uygun olup olmadığı karara bağlanır. Birinci fıkrada sayılanlardan en az birine uyulmadığı tespit edildiğinde taslak ders kitabı, başvuru sahibine iade edilir. Kurul tarafından uygun bulunan taslak ders kitapları için inceleme süreci başlatılır. Ön inceleme süreci Başkanlıkça görevlendirilecek personel tarafından yürütülür. Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği 14. Maddesine göre; özel kesimce hazırlanan taslak ders kitapları ile ders kitabı dışındaki diğer eğitim araç-gereçleri ücret karşılığında incelenir (DKEAY, 14 Ekim 2021).

Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği 16. Maddesine göre; Ön inceleme sonucunda, panel değerlendirme sürecine alınması uygun görülmeyen eserler için Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırılmış olan ücretin yüzde ellisi kesilerek kalan miktarı başvuru sahibine iade edilir. Panelist inceleme ve değerlendirme veri tabanının oluşturulması konusunda yönetmeliğin 17. Maddesine göre; Başkanlıkça, inceleme işleminde görevlendirilecek uzmanlarının kayıt, seçme ve görevlendirilme işlemlerinin yapılmasını sağlayacak bir panelist veri tabanı oluşturulur. Başkanlık, veri tabanı sistemine panelist adaylarının kayıt yaptırımları için duyuru yapar. Başkanlıkça yapılacak duyurular doğrultusunda panelist adayları veri tabanına kayıt yapabilir. Madde 18'e göre; Her bir panel; alan eğitimcileri/uzmanları ile dil inceleme ve tasarım inceleme uzmanlarından oluşur. Panelde en az beş, en çok sekiz üye bulunur. Panel inceleme ve değerlendirme süreci Madde 19'a göre; Taslak ders kitaplarının incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler Kurulca belirlenerek duyurulur. Panelist yetkilendirildiği dosyalara erişerek Kurulca belirlenmiş kriterlere göre inceleme işlemini yapar. Oluşturduğu raporu belirtilen süre içinde elektronik ortamda Başkanlığa sunar. Puanlama sürecinde; Her bir panelist üçüncü fıkrafta yer alan kriterlerin her biri için ayrı ayrı 100 tam puan üzerinden inceleme işlemini yapar. Bu doğrultuda bireysel puanlama, panelist raporundaki hata tespitleri doğrultusunda otomatik olarak sistem tarafından yapılır.

Panelistler inceleme/değerlendirme raporları ile birlikte Başkanlıkça belirlenecek tarih ve yerde/çevrim içi ortamda düzenlenecek toplantıya çağrılır. Toplantı moderatörün yönetiminde yürütülür. Moderatöre yardımcı olmak ve panel ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere bir personel görevlendirilebilir. Toplantıda her bir panelist raporunu sözlü olarak sunar. Panelistler raporlar üzerinde görüşlerini açıklar ve inceleme/değerlendirme müzakere edilir.

Madde 19'un beşinci fıkrasında belirtildiği üzere panel raporu Kurula sunulur. Kurulun gerekli görmesi halinde üçüncü fıkrafta yer verilen kriterler için en az bir alan eğitimcisi/uzmanı ile gereklilik durumuna göre dil inceleme, tasarım inceleme, rehberlik, ölçme ve değerlendirme uzmanlarından Başkanlıkça oluşturulan komisyon

tarafından taslak kitabın yeniden incelenmesi ve değerlendirilmesi için görevlendirme yapılır.

Madde 19'un altıncı fıkrasına göre; Kurul, panel raporu ile puanlama sonuçlarını karara bağlar. Kurul kararı aşağıdaki şekillerde oluşturulur:

Kabul: Kurulca kabul edilen taslak ders kitabının panel sonuç puanı her bir kriter için 75'ten az olamaz. Değerlendirmeye esas olacak kriterler ile ilgili düzeltme gerektiren tespitler varsa bu tespitlerin gereğinin bildiriminden itibaren 30 gün içinde yerine getirilmesi gerekir.

Ret: Eser başvuru sahibine iade edilir (DKEAY, 14 Ekim 2021).

Ders kitaplarının hazırlanma ve incelenme süreci ekipçe titizlikle yürütülmesi gereken hassas bir konudur. Yoğun bir çalışmayla geçirilmiş süreç sonunda elde edilen ders kitapları eğitim-öğretim adına en güzel yatırım olacaktır.

1.4. Ders Kitaplarında Kullanılan Görsellerin Önemi

Eğitim-öğretim faaliyeti içerisinde ders işlenirken öğrencilerin mümkün olan en fazla duyu organına hitap edilmesi, özellikle de görme duyusunun öğrenme ortamı içerisinde aktif olması eğitim-öğretimin daha etkili olmasını sağladığı ve öğrenmenin kalıcılığı açısından önemli olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda 6-12 yaş çocuğu hayat deneyiminin %83'ünü görme, %11'ini işitme, %3,5'ini koklama, %1,5'ini dokunma, %1'ini ise tatma duyuları aracılığıyla edinmektedir (Sönmez, 2005, 122). Bu nedenle her geçen gün hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da görselliğin ve görsel içerikli materyallerin gittikçe daha önemli hale geldiği bir gerçek olduğu söylenebilir. Winarski bu bağlamda "Bir resim binlerce kelimeye eş değerdir" diyerek görsel unsurların ne kadar önemli olduğunu ifade etmiştir.

Belirli bir programı uygulama amacıyla çalışan öğretmenler, eğitim ortamını düzenler ve öğrenci seviyesine uygun hale getirirler. Teknolojinin hızla gelişmesi ile birlikte eğitim-öğretim sistemleri de kendini yenilemekte ve sürekli gelişmektedir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre bilgiyi yapılandıran birey daha iyi ve kalıcı öğrenme

gerçekleştirmektedir. Öğrenciler bilgiyi yapılandırırken çeşitli araç ve gereçlerden faydalanmaktadır. Görsel araç ve gereçler de bunlardan biridir. İnsanların gördüğünü daha kolay öğrendikleri ve kalıcı öğrenme sağladıkları bilinmektedir. Seferoğlu (2010, 28) görsel öğelerin öğrenme sürecinde şu katkıları yapabileceğini belirtmektedir:

“Öğrenen bireylerin dikkatini çekerek onları güdüler.

Dikkati canlı tutar.

Duygusal tepkiler vermelerini sağlar.

Kavramları somutlaştırır.

Anlaşılması zor olan kavramları basitleştirir.

Bilginin düzenlenmesini ve alınmasını kolaylaştırır.

Bazı öğrencilere kaçırmaları olası birtakım noktaları anlama şansı verebilir.”

Görseller eğitim-öğretim faaliyetini somutlaştırarak öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Kullanılacak görseller, öğrencilerin yaşadığı çevreye ve yaşantılarına uygun olmalıdır. Öğretim ilkelerinde yakından uzağa ilkesi benimsenerek görseller seçilmelidir. Okuma yazma öğretiminde öğrenciler bol resimli materyallerle karşılaştırılmalıdır. Herhangi bir konudan bahsedilirken insan beyni otomatik olarak o bahsedilen konuyu görselleştirerek, hafızasında daha somut hale getirmeye çalışır. Bu konu soyut bir konu ya da bir duyguyu ifade ediyor bile olsa insan beyni onu görsel bir imgeyle bütünleştirir. Özellikle somut işlemler döneminde olan çocukların öğrenme esnasında en çok görsel öğelere ihtiyaç duyduklarını söylemek mümkündür. Çünkü çocuklar, öğrendikleri her yeni bilgiyi hem hızlı bir şekilde öğrenmek hem de bilgilerinin kalıcılığının artmasını isterler. Bununla birlikte görsel öğeler yalnızca belli yaş grubu için geçerli olmayıp her yaşta insan için dikkat çekici ve öğreticidir. Örneğin; televizyonda izlenen bir reklamda, sokakta görülen bir billboard afişinde, cep telefonuna gelen resimli bir mesajda veya sinemada izlenen bir filmin içeriğinde görsel unsurlar olmazsa olmazdır. Dolayısıyla;

verilmek istenen mesaj, görseller yardımıyla kısa sürede verilir ve muhatabına bir takım yenilikler kazandırır.

Eğitim bilimciler, çocukların öğrenmelerinde görsel yolun etkin öğrenme yollarından biri olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında elbette bir görselin amacına ulaşabilmesi için görsel tasarım ilkelerine ve tasarım öğelerine uygun, nitelikli hazırlanması önem arz eder. Bu şekilde hazırlanmış bir görsel, tek başına da kullanılmış olsa muhatabı istenilen hedefe kısa sürede ulaştırır. Özellikle eğitim-öğretim için gerekli olan kısımlarda görsel öğelerin alan uzmanlarınca hazırlanması ve estetik ölçütlere riayet edilmesi büyük önem taşımaktadır. Ders kitaplarının hazırlanma süreci kadar değerlendirilmesi de önemlidir. Ülkemizde genel olarak ders kitapları değerlendirilirken içerik öncelikle dikkate alınan unsur olmaktadır. Ders kitaplarının görsel öğeler açısından değerlendirilmesi ise oldukça ihmal edilmiş olup yapılan çalışmalarda ders kitaplarının görsel açıdan yetersiz olduğu da gözlenmiştir (Yeşilyurt-Gül, 2008, 12-18).

Ders kitapları öğrencilerin en çok başvurduğu kaynaktır ancak ders kitaplarının pek çoğunda karşılaşılan problem görsel öğelerin ders kitabında yeterince yer almaması ya da görsel öğelerin içeriğe uyumunun ve nitelikli olmasının ihmal edilmesidir. Böyle bir problemin yaşanmadığı, görsellerle zenginleştirilerek hazırlanan ders kitabı öğrencinin zihninde somut hale gelir ve kalıcılık sağlar. Etkili bir ders kitabı Şahin ve Yıldırım'a göre de "görsel zenginlik içermeli, albenisi olmalı, renkli resim ve fotoğraflarla desteklenmelidir." (Şahin-Yıldırım, 1999). Görsel öğelerin yer aldığı bir ders kitabı, öğrencinin yaratıcılığını geliştirmek için değerli bir araç olarak kabul edilir. Öğrenciler bu kitapları okuduklarında hayal güçlerini geliştirirler. Hayal güçlerinin gelişmesi dolayısıyla hem akademik anlamda başarı elde ederler hem de sosyal ve psikolojik anlamda öğrencide gelişim gözlenir. Dolayısıyla görsel öğelerin yer aldığı ders kitapları öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir.

Ders kitaplarındaki görsel öğeler öğrencilere bilgi verme, bilgileri destekleme, ilgi çekerek dikkati yönlendirme açısından gereklidir. Konunun pek çok kelime ile ifade edilerek öğrenilmesini sağlamak yerine bir görselle özetleme yapılarak

öğretilmesi açısından da önemlidir. Ayrıca görsellerin, öğrencinin zihin dünyasında canlandırması zor olan kavram, olgu veya soyut bir konuyu daha kolay anlaşılır kılma gibi çok önemli işlevleri vardır.

Öğretmenler dersi öğretim programına uygun bir şekilde öğrencilere aktarırken ders kitaplarındaki görsellerden yardım alır. Çünkü konuyla ilgili olarak hazırlanmış bir görsel verilmek istenen mesaja veya kazanıma daha hızlı ulaşılmasını sağlar. Öğretmen, dersin konusuyla alakalı olan görselleri incelettirmede, inceleme sonucunda öğrencilerin görsellerle metin arasında bağlantı kurmasını sağlamada rehber konumundadır. Ders kitaplarında yer alan görseller, öğrencilerde yorum kabiliyetinin gelişmesini ve görsellerin ne anlatmak istediğini bilmelerini sağlar. Bu açıdan görselleri yorumlarken öğretmen, mutlaka öğrencilerin görselden hangi çıkarımlarda bulunduğu konusunda fikirlerini almalıdır. Çünkü ders kitaplarında yer alan görseller öğrencilerin hayal dünyasının gelişimine de katkı sağlar.

Ders kitaplarındaki görseller sayesinde öğretilmesi hedeflenen soyut kavramların da kolay bir şekilde öğrenilmesini sağlar. Dolayısıyla bu görsellerin dikkat çekici olması öğrencide ilgi ve merak duygusunu uyandırması beklenmektedir. Öğrenciyi yanlış algıya sürükleyecek herhangi bir öğe yer almamalıdır.

Ders kitabında yer alan ve konuyla uyumlu bir görsel öğrencinin duygu ve düşünce dünyasına zenginlik katar ve olumlu izler bırakır. Çünkü öğrenci, sözcüklerle anlatılan pek çok konuya zihninde yer bulmuştur. Görsel öğeler bir mesajı verme, bir konuyu vurgulama görevi olduğu gibi metinle birlikte metinde ifade edilen konuyu açıklama ve tamamlama görevi de üstlenir. Ders kitaplarındaki görsel öğeler öğrencilerde algılama, anlama ve kıyas yapabilme yeteneğinin gelişmesini sağlar.

Diğer öğretim disiplinlerinde olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminde de öğrenmeyi etkin kılmada dersi destekleyecek öğretim araç gereçlerine ve özellikle de ders kitaplarındaki görsel öğelere ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, öğretim programı da dikkate alınarak pek

çok soyut kavramı içinde barındırdığı, dini ibadetlerin, kutsal mekanların ve günlük yaşamla bağlantılı pek çok konunun yer aldığı bir derstir. Dolayısıyla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında görsel öğelerin bulunması son derece gerekli bir unsurdur. Bu gerekliliğin elbette görsel unsurların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabında dini ve manevi değerlere uygun olan şekilde yer alması da aslında dikkat edilmesi gereken hassas konulardan biridir. Yapılan çalışmalardan da yola çıkarak tüm kademelerin tüm derslerinde kullanılan ders kitaplarında görsel öğelerin önemli olduğu, özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için ders kitaplarındaki görsel öğelerin çocukların algılamaları ve somutlaştırmaları için önemli olduğu söylenebilir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin konuları büyük ölçüde soyut nitelikli bilgiler, kavramlar, olgular, ilişkiler ve olaylardan meydana geldiği düşünüldüğünde bu soyut içeriğin önemli bir kısmının dış dünyada gözlemlenebilen özelliklerinin bulunmadığı söylenebilir. Bundan dolayı da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi konularının öğretilmesi ve öğrenilmesi sürecinde bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. İnsanların ahlaki ve dini konulara yönelik ilgilerinin oldukça yüksek olmasına karşın; öğretim konularıyla bizzat etkileşime geçememeleri, onlara dokunamamaları nedeniyle öğrenmede problemler yaşanabilmekte ve bazen öğretim muhtevası tam anlamıyla içselleştirilememektedir. Öğrencilerin yaşları ve soyut öğrenme düzeyleri ne kadar düşükse öğrenme ve içselleştirme sürecinde sınırlılıklar da o oranda artmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitapları hazırlanırken içerik ve biçim özellikleri dikkate alınmalıdır. Özellikle soyut kavramların anlatıldığı konulara yer verilirken mutlaka çeşitli görsellere yer verilmesi ve bu görsellerin nitelik açısından olumlu olması gerekmektedir. Tüm ders kitaplarında olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında da öğrencilerin zihninde somutlaştırmasını kolaylaştıracak görsellerin olması önemlidir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki görseller hem görsel tasarım ilkeleri olan metin tasarımı, görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, kapak tasarımı, üretime yönelik dış yapı özellikleri ya da bütünlük, yakınlık, denge, vurgu, devamlılık gibi özelliklere uyumlu olması gerekir. Ayrıca görsel tasarım öğeleri olan çizgi, renk, doku, biçim, boyut gibi

özelliklerin etkili ve yerinde kullanılması gerekir. Ders kitabında yer alan görseller teknik ve içerik olarak öğrencide olumlu izlenim bırakmalıdır (Uçar, 2016).

Günümüzde çocuklar çok fazla dini obje ile karşılaşmamakta, karşılaşsalar bile çoğu zaman bunun farkına varmamakta ve ne anlama geldiğini bilmemektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde dini bilgiler öğrenciye ne kadar hayatın içinden öğelerle ve somut bir şekilde sunulabilirse çocuklar da o oranda hayatını ve çevresini kuşatan dini öğelerin varlığının farkında olacaktır.

1.5. Ders Kitaplarındaki Görsellerde Aranılan Nitelikler

Ders kitaplarının eğitim-öğretim ortamında amacına hizmet etmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. MEB'in yayınladığı yönetmelikte hazırlanacak ders kitaplarında aranacak özellikler belirlenmiştir. Buna göre ders kitaplarının; ders programlarına uygun olarak hazırlanması, konuların sistemli bir şekilde işlenmesi, konuların öğretime yardımcı unsurlarla beslenerek daha anlaşılır hale getirilmesi, estetik bakımından yeterli ve göz sağlığına uygun olması gerektiği belirlenmektedir. Bir ders kitabının başarısı; genel olarak, fiziksel özellikler (fiziksel standartlara uygunluk), eğitsel tasarım (içerik-sunum sıralaması), görsel sunum ve dil, anlatım (ifade gücü), imla olmak üzere bu ana kriterlerin incelenmesiyle anlaşılabilir (Ünsal-Güneş, 2003).

Ders kitaplarının hazırlanmasında metin ve görsellerin tasarımı, sayfa tasarımı, yazı tasarımı ve üretime yönelik özellikler öğrencilerin gelişim düzeyleri esas alınarak özenle hazırlanmaktadır (Karatay-Pektaş, 2012). Bu özelliklerin yanında öğrencilere edinilmesi gereken kazanımlara ve konulara yönelik seçimler yapılmakta, öğreticiliğin yanında keyif verici boyut da eklenmektedir. Bu noktada önemli olan öğrencilerin bu hedeflerden haberdar olması, materyalleri amacına uygun olarak kullanması ve keyif alarak öğrenmesidir.

Ders kitabında yer alan en önemli unsurlardan biri elbette görsellerdir. Ders kitaplarında yer alan her bir unsur dikkatle incelenerek ders kitabına yerleştirilmelidir. Dolayısıyla ders kitaplarında yer alan görsellerin de belli başlı kriterlere uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Görsellerde aranılan niteliklerin,

geçmiş araştırmaların büyük çoğunluğunda görsel tasarım ilkelerine uyulup uyulmadığı yönünde olduğu görülmektedir. Ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi ile ilgili yapılan çalışmalar karşılaştırıldığında benzer sonuçların elde edildiği görülmüştür. Bu çalışmalardan biri Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi programında Ece Altay tarafından “Ortaokul Fen bilimleri Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde ders kitaplarının içindekiler kısmından kaynakça yazımına kadar olan tüm görsellerin, görsel tasarım ilkelerine uyularak hazırlanması gerektiği belirtilmiş ve görsel tasarım ilkeleri açıklanmıştır (Altay, 2021). Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Fen Bilimleri ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun değerlendirildiği bu araştırmada ortaya çıkan sonuçların, yapılan diğer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırıldığında araştırma sonucunda benzer sonuçların elde edildiği düşünülmektedir. Ayrıca ders kitapları, görsel öğelerin tasarımı açısından ele alınmış ve tüm sınıf seviyeleri için ilkelere bazılarına uyulmadığından bahsedilmiştir. Bunlara ek olarak kitaplarının hazırlanması aşamasında aslında görsel öğelerin tasarımına dikkat edilmediği de söylenmiştir. Grafik Eğitimi bilim dalında Yasemin Hülya Tontu tarafından “İllüstrasyonların İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Görsel Etkililik Durumlarının Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde de tasarım ilkeleri açıklanmıştır (Tontu, 2008). Zihinde tasarlanan ve ders kitabında yer alacak görselin, anlamlı ve kaliteli olması için bir görselin tasarım ilkelerine uyması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla günümüzde görsellerin önemi ve görseller üzerinden öğrenmenin etkili olduğu düşünüldüğünde tasarım ilkelerine uygun ders kitapları hazırlanmasına özen gösterilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Tasarım ilkelerinden biri renk faktörüdür. Renkler, ışıkla birlikte var olan izleyende değişik duygular uyandıran bir faktördür. Bu duyguların bir kısmı kişisel bir kısmı ise genellenebilir duygulardır. Örnek verilecek olursa sıcak renkler uyarıcı, soğuk renkler ise gevşetici ve dinlendirici duygular yansıtır. Bundan dolayı renk, bir tasarımı meydana getiren yapıtaşlardan biri olduğundan dolayı insanların hangi renklere ilgi gösterdikleri ve renk tercihleri dikkate alınarak tasarım gerçekleştirilmelidir (Tontu, 2008).

Bir diğerk faktör ise görsel tasarım da orantı ve boyutlar arasındaki ilişkilerdir. Bir görsel unsurun tasarım içindeki diğerk unsurlarla kurduğı orantısal ilişkiler, algı ve iletişimi doğrudan etkiler (Becer, 2002). Ders kitaplarında yer alan görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması eğer içerik olarak detay gerekiyorsa biraz daha boyutunun geniş ve büyük tutulması önemlidir.

Ders kitaplarındaki görsellerde belirli bir bütünlük ve görsel devamlılık olmalıdır. Okuyucunun gözü tasarım yüzeyinde bazen bir çizgi ya da kıvrım boyunca hareket eder. Göz bir unsurdan diğerkine doğru kesintisiz geçişler yapabiliyorsa devamlılık da sağlanmış olur. Tasarımcının okuyucunun ilgisini konuya yöneltmek onu tasarımın labirentlerinde dolaştırarak görsel devamlılığı sağlar. Göz alışkanlık gereğı sağdan sola, yukarıdan aşağıya doğru bir yön izler. Gözün yatay hareketleri dikey hareketlerine göre hızlıdır. Ayrıca göz büyükten küçüğe, koyu tondan açık tona, renkliden renksiz, alışılmamış olandan alışılmış olana doğru bir algılama sırası izler (Tontu, 2008).

Tasarım ilkelerinin belki de en önemlisi, bütünlüktür. Bir tasarım içindeki görsel unsurlar bütünlük oluşturacak şekilde bir araya geldiğinde kompozisyonda dağınıklığın önüne geçilmiş olur (Becer, 2002). Ders kitaplarındaki resimlemelerde de bütünlüğün sağlanmasına son derece dikkat edilmesi gerekir.

Bir tasarımda vurgulayıcı unsurun ne olacağı ve tasarımın neresinde kullanılacağına saptanması gerekir. Vurgulayıcı unsur, konuya ve hedef kitlenin özelliklerine göre değişebilir. Ders kitaplarındaki görsel öğelerde vurgulama etkili kullanılmıştır. Yani bir görsel öğeye bakarken göz hareketlerinin daha çok sol üst köşede odaklandığı bulgusundan hareketle içerik elveriyorsa vurgulanması gereken öğelerin sol üst köşeye yerleştirilmesine dikkat edilmiştir.

Tasarımda diğerk bir öge dengedir. “Denge, görüntü alanı içindeki görsel estetik öğelerin, nesnelerin ya da olayların birbirini tartacak şekilde düzenlenmesidir” (Kılıç, 2003, 90). Bir tasarımda denge unsuru varsa o tasarım kendisiyle barışık demektir. Bir tasarım iki farklı denge sistemi içinde düzenlenebilir. Bunlar simetrik denge ve asimetrik dengedir. Simetrik denge denilince iyi orantılanmış ve dengelenmiş

parçaların oluşturduğu genel bir yapı akla gelir. Asimetrik denge 20. yy başlarında ortaya çıkan modern sanat ve tasarım akımları, simetrik dengeyi reddederek geleneksel olarak simetri noksanlığı ya da bütünün parçaları arasında orantıya dayalı eksik anlamına gelen asimetriyi benimsemişlerdir (Becer, 2002).

Ders kitaplarındaki görsellerin, görsel tasarım ilkelerine uygunluğu açısından incelenmesinden sonra bir diğer unsur da anlam bakımından incelenmesidir. Görseller, anlam bakımından incelendiğinde; ders kitaplarındaki sözel metinlerin, konu bağlamında kullanılan görsel öğelerle yeterince desteklenmesi beklenmektedir. Ders kitapları diğer kitaplardan farklı olarak resimlenmelidir. Ayrıca ders kitaplarında yer alan görseller, metne bağlı olarak bilgilendirmeyi sağlamalı ve metinle bağlantılı olmalıdır.

Ders kitaplarındaki görseller anlam bakımından incelendikten sonra bir diğer incelemeye esas unsur da ders kitaplarındaki görsellerin gerçekliğe uygun olup olmadığıdır. Görsellerin gerçekliğe uygunluk kriteri ile ilgili Koç (2021) Kıbrıs ve Türkiye Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8. Sınıf) ders kitaplarındaki görsellerle ilgili yaptığı çalışmada ders kitaplarındaki görsellerin gerçekliğe uygunluk bakımından değerlendirmesini yapmıştır. Koç (2021)'un bu değerlendirmesinde ortaya çıkan sonuç, Türkiye DKAB (4-8. Sınıf) ders kitaplarındaki görsellerin çoğunluğunun öğrenci seviyesine uygun şekilde gerçek fotoğraflar yerine çizimlerden oluşmuş olmasıdır. Ayrıca ders kitaplarında yer alan görseller gerçek dışı ya da ütöpik olmaması gerekir. Çünkü bu tarz görsellerin ders kitabında bulunması öğrenme ve konuyu anlamlandırma açısından eksik kalabilir. Ayrıca gerçekliğe uygunlukla birlikte görsellerin güncel bilgileri de içermesi gerekir. Bu görsellerdeki görüntüler net, renklendirmeler kaliteli ve öğeleri belirgin olmalıdır.

Ders kitaplarında yer alan görsellerde aranan niteliklerden bir diğer unsur ise görsellerin öğrencilerin sınıf düzeyine, yaşlarına ve onların somut deneyimlerine uygun olarak kullanılmasıdır. Ders kitaplarındaki görsellerin sınıf düzeyine uygunluğu kriteri ile ilgili Kaçar (2021)'ın ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan görseller ve Türkben (2019)'in Türkçe ders kitaplarındaki metin resimlerinin incelendiği çalışmalarda ders kitaplarında kullanılan görsel öğelerin

öğrenci düzeyine uygun olması gerektiği öğrenci yaşantılarına, öğrencilerin somut deneyimlerine uygun olarak hazırlanan görsellerin eğitim-öğretim için etkili olduğunu ifade etmiştir. Görsel öğelerin çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak hazırlanmasının önemine vurgu yapılmıştır.

Ders kitaplarında yer alan görsellerde aranan nitelikler genel olarak değerlendirildiğinde; görsellerin anlam, biçim, sınıf düzeyine uygunluk ve gerçeklik bakımından yeterli olması gerekmektedir. Görsellerin eğitsel içeriğe uygun olarak hazırlanması ve buna göre düzenlenmesi önem arz eder. Görseller öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirmeli ve kazanımların öğrencilerin hafızasında kalıcılık sağlamalıdır. Görsellerin içerikle uyumuna, renklerin canlılığına, dikkat çekiciliğine önem verilmeli ve görsel bütünlük dikkate alınmalıdır. Görseller tasarım ilkeleri açısından uygun olmalıdır. Öğrenci yaş ve sınıf düzeyi dikkate alınarak hazırlanan görseller öğrenmeyi kalıcı hale getirir. Ayrıca görsellerin gerçek yaşamla ilgisi de göz önünde bulundurulmalı, gerçek dışı gerçeğe aykırı görseller bulunmamalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma tekniği, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Tekniği

Bu çalışmada, araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden survey (anket) tekniği kullanılmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket (survey) kullanılmıştır. Anketin hazırlanması aşamasında ilk önce problemin doğru biçimde belirlenebilmesi, detaylarıyla ortaya konulabilmesi için literatür taranarak doküman incelemesi yapılmış, benzer çalışmalar değerlendirilmiştir. Anketin geliştirilmesinde eğitim fakültelerinin “Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi” derslerinde okutulan kitapların ders kitabı inceleme ölçeklerinden yararlanılarak ders kitabı incelerken dikkate alınacak kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler ders kitaplarının görsel açıdan sahip olması gereken niteliklerin mevcut durumunu saptamaya yönelik önermelere dönüştürülerek anket taslakları hazırlanmıştır. Hazırlanan anket taslakları, “Araştırma Anketi Konusunda Uzman Görüşleri Formu” kullanılarak dört uzman öğretim üyesinin incelemesine sunulmuştur (Bkz. Ek 2). İncelemeler sonucunda uzman öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda taslak ankette gerekli değişiklikler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Araştırma için gerekli verilerin toplanmasında “Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” anketi kullanılmıştır (Bkz. Ek 1).

Hazırlanmış olan “Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” anketi iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm, ortaokul 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerle ilgili bilgileri toplamaya yönelik 37 soruyu

içermektedir. İkinci bölümde ise, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim bilgileri, hizmet süreleri yer almaktadır. Birinci bölümdeki anket maddeleri beşli likert tipinde düzenlenmiştir (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum).

Anket maddeleri hazırlanırken anlam, biçim, sınıf düzeyine ve gerçekliğe uygunluk bakımından analiz edilip yorumlanması amacıyla literatür incelenmiş ve literatürde anlam bakımından ders kitaplarında bulunması gereken nitelikler; görsel-içerik uyumu (Kaçar, 2020; Türkben, 2019; Uzuner, vd, 2010; Koç, 2021), görsellerin amaca uygun olarak kullanılması (Kaçar, 2020) ve görsellerin öğrencide ilgi çekici olmasıdır (Uzuner, vd, 2010). Biçim bakımından; görsel tasarım ilkelerinden görsellerin açık ve net olması (Uçar, 2016), renklerinin canlı olması (Türkben, 2019) aranan niteliklerden olmuştur. Sınıf düzeyine ve öğrencilerin yaşantılarına uygun (Kaçar, 2020; Türkben, 2019) şekilde görsellerin ders kitabında yer alması gerektiği belirlenmiştir. Ayrıca görsellerin gerçek yaşamla bağlantılı olması gerektiği de belirtilmiştir (Koç, 2021). Bu ölçütler doğrultusunda, “Ortaokul DKAB 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” adlı bu çalışmanın anlam, biçim, sınıf düzeyine uygunluk ve gerçekliğe uygunluk bakımından incelenmesi ile ilgili anket maddeleri hazırlanmıştır.

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı içerisinde Konya ili merkez ilçeler olan Karatay, Selçuklu ve Meram’a bağlı ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde eğitim veren 748 öğretmen oluşturmaktadır. Evrendeki öğretmenlerin tümüne ulaşmada yaşanabilecek zorluklar göz önünde bulundurularak çalışmada, çok aşamalı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örneklem seçim tekniğine göre; öncelikle küme örnekleme tekniğinden yararlanılarak Konya ili merkez ilçeleri bir küme kabul edilmiştir. Bu kümeler içerisinde de ikinci bir örnekleme tekniği olarak basit tesadüfi örnekleme tekniğiyle rastgele öğretmenler seçilmiştir. Bu seçim yöntemi sonucunda çalışmanın örneklemini 334 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma 334 öğretmene anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulmak üzere 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki görseller öğretmen görüşlerine göre incelenmiştir. Bu ders kitapları, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan öğretmenler tarafından okutulmaktadır. Ayrıca EBA uygulaması üzerinden de öğretmenler ders kitaplarına ulaşabilmektedir.

Araştırmada veri toplama amacıyla Konya ili merkez ilçeler olan Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerine bağlı 67 ortaokul ve imam hatip ortaokuluna resmi yazılar çerçevesinde, araştırma uygulama izinleri ile birlikte gidilerek gerçekleştirilmiştir. Daha sonrasında Konya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 29.09.2022 tarih ve E.59362793 sayılı araştırma izni ile okullara gidilmiştir (Bkz. Ek 3). Okul idareleri ile görüşülüp bilgi paylaşımı yapılmıştır. Daha sonra Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine gönüllülük esası doğrultusunda araştırmanın amacından kısaca bahsedilerek eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde anketi doldurmaları istenmiştir. Toplamda 334 öğretmenden veri alınarak süreç tamamlanmıştır.

Çalışmanın örneklemini oluşturan 334 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden, bu yıl dersine girdikleri 5. Sınıfların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarını göz önünde bulundurarak anketi doldurmaları istenmiştir. Araştırma konusuyla ilgili anket sorularından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktararak çözümlenmiştir. Toplanan veriler SPSS (Statistical Package For The Scial Sciences) analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmen görüşlerini belirlemede madde bazında frekans (n) ve yüzde (%) kullanılarak çalışma gerçekleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLARI

Bu bölümde anket verilerinin analizi ve yorumları yapılmıştır.

3.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş durumları.

Yaş	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
22-30	45	13,5	13,5	13,5
31-45	187	56,0	56,0	69,5
46 ve üstü	102	30,5	30,5	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yaş dağılımına göre tanıtıcı özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin, %56’sı 31-45 yaş, %30,5’i 46 yaş ve üstü, %13,5’i 22-30 yaş aralığındadır. Bu yüzdelik değerleri sayısal olarak açıkladığımızda ise, 31-45 yaş arası yetişkin öğretmen sayısı 187 kişi ve 46 yaş ve üstünde olan ileri yetişkin öğretmen sayısı 102, 22-30 yaş arası genç yetişkin öğretmen sayısı 45 kişi olarak belirlenmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun yetişkinlik döneminde oldukları dolayısıyla genç yetişkin öğretmen sayısının daha az olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri.

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	162	48,5	48,5	48,5
Kadın	172	51,5	51,5	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre tanıtıcı özellikleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %51,5’i kadın, %48,5’i erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu yüzdelik değerleri sayısal olarak açıkladığımızda ise kadın öğretmen sayısı 172, erkek öğretmen sayısı 162 olarak belirlenmiştir. Buna göre araştırma kapsamında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kadın öğretmen sayısının erkek öğretmen sayısından fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durumları.

Medeni Hal	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evli	306	91,6	91,6	91,6
Bekar	28	8,4	8,4	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin medeni hal tanıtıcı özellikleri Tablo 3’te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %91,6’sı evli, %8,4’ü ise bekar öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu yüzdelik değerleri sayısal olarak açıkladığımızda ise evli öğretmen sayısı 306 iken bekar öğretmen sayısı 28 olarak belirlenmiştir. Buna göre, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun evli olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumları.

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Lisans	266	79,6	79,6	79,6
Yüksek Lisans	67	20,1	20,1	99,7
Doktora	1	,3	,3	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin öğrenim durumuna göre tanıtıcı özellikleri Tablo 4’te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %79,6’sı lisans, %20,1’i yüksek lisans ve %0,3 ü ise doktora mezunu

öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu yüzdeler değeri sayısal olarak açıkladığımızda ise lisans mezunu öğretmen sayısı 266, yüksek lisans mezunu öğretmen sayısı 67 ve doktora mezunu öğretmen sayısı ise 1 olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans mezunu iken, doktora mezunu öğretmen sayısının yalnızca 1 olması dikkat çekmektedir. DKAB öğretmenlerinin doktora yaptıktan sonra akademik hayata yöneldikleri ya da doktora yapmadıkları düşünülebilir.

Tablo 5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet süreleri.

Hizmet Süresi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-5	21	6,3	6,3	6,3
6-10	103	30,8	30,8	37,1
11-15	77	23,1	23,1	60,2
16 ve üstü	133	39,8	39,8	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin hizmet süresi tanıtıcı özelliklerinin dağılımı Tablo 5'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %39,8'i 16 yıl ve üstü hizmet süresine, %30,8'i 6 ile 10 yıl arasında hizmet süresine, %23,1'i 11 ile 15 yıl arası hizmet süresine, %6,3'ü 1 ile 5 yıl arasında hizmet süresine sahip olan öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu yüzdeler değeri sayısal olarak açıkladığımızda ise 16 yıl ve üstünde hizmet süresi olan öğretmen sayısı 133, 6 ile 10 yıl arasında hizmet süresi olan öğretmen sayısı 103, 11 ile 15 yıl arasında hizmet süresi olan öğretmen sayısı 77 ve 1 ile 5 yıl arasında hizmet süresine sahip öğretmen sayısı ise 21 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamı içinde merkez ilçelerde görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun meslekte en az 16. yılını çalışıyor olması dikkat çekmektedir. Bunun sebebi olarak da öğretmenlerin merkez ilçelere tayin olabilmesi için belli hizmet puanına sahip olmasının etkili olduğu söylenebilir.

3.2. DKAB Öğretmenlerinin Ders Kitaplarında Kullanılan Görselleri Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

3.2.1. Anlam Bakımından Değerlendirilmesine ait Bulgular

Ankette, DKAB ders kitaplarındaki görsellerin anlam bakımından değerlendirilmesine ilişkin 21 madde bulunmaktadır. Anket içerisinde anlam bakımından değerlendirmeye ilişkin madde sayısı fazladır. Çünkü bu bağlamda görseller oldukça önemlidir. Bu maddelere ilişkin örnekleme yer alan öğretmenlerin görüşleri ise aşağıda analiz edilmiştir.

Tablo 6. “Görseller, eğitsel içeriğe uygundur.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,8	1,8	1,8
Katılmıyorum	46	13,8	13,8	15,6
Kararsızım	39	11,7	11,7	27,2
Katılıyorum	214	64,1	64,1	91,3
Kesinlikle Katılıyorum	29	8,7	8,7	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, eğitsel içeriğe uygundur.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 6’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %64,1’i katılıyorum, %13,8’i katılmıyorum, %11,7’si kararsızım, %8,7’si kesinlikle katılıyorum, %1,8’i kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 214 öğretmen katılıyorum, 46 öğretmen katılmıyorum, 39 öğretmen kararsızım, 29 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 6 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%64) ders kitaplarında yer alan görsellerin eğitsel içeriğe uygun olarak hazırlandığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 7. “Görseller, öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirmeye hizmet etmektedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	9	2,7	2,7	2,7
Katılmıyorum	48	14,4	14,4	17,1
Kararsızım	55	16,5	16,5	33,5
Katılıyorum	185	55,4	55,4	88,9
Kesinlikle Katılıyorum	37	11,1	11,1	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirmeye hizmet etmektedir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %55, 4’ü katılıyorum, %16, 5’i kararsızım, %14,4’ü katılmıyorum, %11,1’i kesinlikle katılıyorum, %2,7’si ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 185 öğretmen katılıyorum, 55 öğretmen kararsızım, 48 öğretmen katılmıyorum, 37 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 9 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%55) ders kitaplarında yer alan görsellerin öğretim programlarının kazanımlarına uygun olarak hazırlandığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 8. “Görseller, öğrencilerin öğrenmelerinde kalıcılık sağlamaktadır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	11	3,3	3,3	3,3
Katılmıyorum	67	20,1	20,1	23,4
Kararsızım	82	24,6	24,6	47,9
Katılıyorum	136	40,7	40,7	88,6
Kesinlikle Katılıyorum	38	11,4	11,4	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerin öğrenmesinde kalıcılık sağlamaktadır.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 8’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %40,7’si katılıyorum, %24,6’sı kararsızım, %20,1’i katılmıyorum, %11,4’ü kesinlikle katılıyorum, %3,3’ü ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 136 öğretmen katılıyorum, 82 öğretmen kararsızım, 67 öğretmen katılmıyorum, 38 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 11 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%40) ders kitaplarında yer alan görsellerin öğrencilerin öğrenmesinde kalıcılık sağladığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 9. “Görseller, öğrencilerin konuya ilgisini artıracak niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	15	4,5	4,5	4,5
Katılmıyorum	88	26,3	26,3	30,8
Kararsızım	75	22,5	22,5	53,3
Katılıyorum	134	40,1	40,1	93,4
Kesinlikle Katılıyorum	22	6,6	6,6	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerin konuya ilgisini artıracak niteliktedir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 9’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %40,1’i katılıyorum, %26,3’ü katılmıyorum, %22,5’i kararsızım, %6,6’sı kesinlikle katılıyorum, %4,5’i kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 134 öğretmen katılıyorum, 88 öğretmen katılmıyorum, 75 öğretmen kararsızım, 22 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 15 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%40) ders kitaplarında yer alan görsellerin öğrencilerin konuya ilgisini artıracak nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 10. “Görsellerin altında yer alan açıklama cümleleri yetersizdir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	20	6,0	6,0	6,0
Katılmıyorum	162	48,5	48,5	54,5
Kararsızım	56	16,8	16,8	71,3
Katılıyorum	80	24,0	24,0	95,2
Kesinlikle Katılıyorum	16	4,8	4,8	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerin altında yer alan açıklama cümleleri yetersizdir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 10’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %48,5’i katılmıyorum, %24’ü katılıyorum, %16,8’i kararsızım, %6’sı kesinlikle katılmıyorum, %4,8’i ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 162 öğretmen katılmıyorum, 80 öğretmen katılıyorum, 56 öğretmen kararsızım, 20

öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 16 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%48) ders kitaplarında yer alan görsellerin altında yer alan açıklama cümlelerinin yeterli olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 11. “Görseller, çocukların imgeleme gücünü geliştirecek niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,8	1,8	1,8
Katılmıyorum	78	23,4	23,4	25,1
Kararsızım	84	25,1	25,1	50,3
Katılıyorum	149	44,6	44,6	94,9
Kesinlikle Katılıyorum	17	5,1	5,1	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, çocukların imgeleme gücünü geliştirecek niteliktedir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 11’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %44,6’sı katılıyorum, %25,1’i kararsızım, %23,4’ü katılmıyorum, %5,1’i kesinlikle katılıyorum, %1,8’i ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 149 öğretmen katılıyorum, 84 öğretmen kararsızım, 78 öğretmen katılmıyorum, 17 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 6 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%44) ders kitaplarında yer alan görsellerin çocukların imgeleme gücünü geliştirecek nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 12. “Görseller, çocukların soyut içeriği somutlaştırarak öğrenmesine yardımcı olacak niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2,4	2,4	2,4
Katılmıyorum	73	21,9	21,9	24,3
Kararsızım	78	23,4	23,4	47,6
Katılıyorum	152	45,5	45,5	93,1
Kesinlikle Katılıyorum	23	6,9	6,9	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, çocukların soyut içeriği somutlaştırarak öğrenmesine yardımcı olacak niteliktedir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 12’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %45,5’i katılıyorum, %23,4’ü kararsızım, %21,9’u katılmıyorum, %6,9’u kesinlikle katılıyorum, %2,4’ü ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 152 öğretmen katılıyorum, 78 öğretmen kararsızım, 73 öğretmen katılmıyorum, 23 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 8 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%45) ders kitaplarında yer alan görsellerin çocukların soyut içeriği somutlaştırarak öğrenmesine yardımcı olacak nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 13. “Görsellerin, metinle çelişen bir yapısı bulunmamaktadır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2,4	2,4	2,4
Katılmıyorum	48	14,4	14,4	16,8
Kararsızım	24	7,2	7,2	24,0
Katılıyorum	211	63,2	63,2	87,1
Kesinlikle Katılıyorum	43	12,9	12,9	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerin, metinle çelişen bir yapısı bulunmamaktadır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 13'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %63,2'si katılıyorum, %14,4'ü katılmıyorum, %12,9'u kesinlikle katılıyorum, %7,2'si kararsızım, %2,4'ü ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 211 öğretmen katılıyorum, 48 öğretmen katılmıyorum, 43 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 24 öğretmen kararsızım, 8 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya'da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%63) ders kitaplarında yer alan görsellerin metinle çelişen bir yapısının olmadığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 14. “Öğrencilere olumsuz örnek olabilecek görsellere yer verilmemiştir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	11	3,3	3,3	3,3
Katılmıyorum	31	9,3	9,3	12,6
Kararsızım	17	5,1	5,1	17,7
Katılıyorum	203	60,8	60,8	78,4
Kesinlikle Katılıyorum	72	21,6	21,6	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Öğrencilere olumsuz örnek olabilecek görsellere yer verilmemiştir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 14'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %60,8'i katılıyorum, %21,6'sı kesinlikle katılıyorum, %9,3'ü katılmıyorum, %5,1'i kararsızım, %3,3'ü ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 203 öğretmen katılıyorum, 72 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 31 öğretmen katılmıyorum, 17 öğretmen kararsızım, 11 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya'da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%60) ders kitaplarında öğrencilere olumsuz örnek olabilecek görsellere yer verilmediğini düşündükleri görülmüştür.

Tablo 15. “Görseller, öğrencilerde metni okumaya yönelik istek uyandırmaktadır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	15	4,5	4,5	4,5
Katılmıyorum	86	25,7	25,7	30,2
Kararsızım	86	25,7	25,7	56,0
Katılıyorum	118	35,3	35,3	91,3
Kesinlikle Katılıyorum	29	8,7	8,7	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerde metni okumaya yönelik istek uyandırmaktadır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 15'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %35,3'ü katılıyorum, %25,7'si katılmıyorum, %25,7'si kararsızım, %8,7'si kesinlikle katılıyorum, %4,5'i ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 118 öğretmen katılıyorum, 86 öğretmen katılmıyorum, 86 öğretmen kararsızım, 29 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 15 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin %35’i ders kitaplarındaki görsellerin öğrencilerde metni okumaya yönelik istek uyandırdığını düşündükleri görülmüştür. Ancak buna yakın oranlarda (%25) DKAB öğretmenleri, katılmıyorum ve kararsızım seçeneğini işaretlemişlerdir. Dolayısıyla DKAB öğretmenleri ders kitaplarındaki görsellerin, öğrencilerde metni okumaya yönelik istek uyandırma noktasında geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür.

Tablo 16. “Görseller, anlaşılabilirlik bakımından yetersizdir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	17	5,1	5,1	5,1
Katılmıyorum	181	54,2	54,2	59,3
Kararsızım	44	13,2	13,2	72,5
Katılıyorum	81	24,3	24,3	96,7
Kesinlikle Katılıyorum	11	3,3	3,3	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, anlaşılabilirlik bakımından yetersizdir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 16’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %54,2’si katılmıyorum, %24,3’ü katılıyorum, %13,2’si kararsızım, %5,1’i kesinlikle katılmıyorum, %3,3’ü ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 181 öğretmen katılmıyorum, 81 öğretmen katılıyorum, 44 öğretmen kararsızım, 17 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 11 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%54) görsellerin anlaşılabilirlik bakımından yeterli olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 17. “Görseller, hatırlamayı kolaylaştırıcı özelliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	12	3,6	3,6	3,6
Katılmıyorum	72	21,6	21,6	25,1
Kararsızım	61	18,3	18,3	43,4
Katılıyorum	165	49,4	49,4	92,8
Kesinlikle Katılıyorum	24	7,2	7,2	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, hatırlamayı kolaylaştırıcı özelliktedir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 17’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %49,4’ü katılıyorum, %21,6’sı katılmıyorum, %18,3’ü kararsızım, %7,2’si kesinlikle katılıyorum, %3,6’sı ise kesinlikle katılmıyorum, şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 165 öğretmen katılıyorum, 72 öğretmen katılmıyorum, 61 öğretmen kararsızım, 24 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 12 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%49) ders kitaplarındaki görsellerin hatırlamayı kolaylaştırıcı özellikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 18. “Görseller, öğrencilerin derse ilgisini artıracak düzeyde hazırlanmamıştır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	29	8,7	8,7	8,7
Katılmıyorum	147	44,0	44,0	52,7
Kararsızım	50	15,0	15,0	67,7
Katılıyorum	95	28,4	28,4	96,1
Kesinlikle Katılıyorum	13	3,9	3,9	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerin derse ilgisini artıracak düzeyde hazırlanmamıştır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 18’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %44’ü katılmıyorum, %28,4’ü katılıyorum, %15’i kararsızım, %8,7’si kesinlikle katılmıyorum, %3,9’u ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 147 öğretmen katılmıyorum, 95 öğretmen katılıyorum, 50 öğretmen kararsızım, 29 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 13 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%44) ders kitaplarındaki görsellerin öğrencilerin derse ilgisini artıracak düzeyde hazırlandığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 19. “Görseller, konunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	10	3,0	3,0	3,0
Katılmıyorum	56	16,8	16,8	19,8
Kararsızım	52	15,6	15,6	35,3
Katılıyorum	189	56,6	56,6	91,9
Kesinlikle Katılıyorum	27	8,1	8,1	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, konunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 19’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %56,6’sı katılıyorum, %16,8’i katılmıyorum, %15,6’sı kararsızım, %8,1’i kesinlikle katılıyorum, %3’ü ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 189 öğretmen katılıyorum, 56 öğretmen katılmıyorum, 52 öğretmen kararsızım, 27 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 10 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%56) ders kitaplarındaki görsellerin konunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 20. “Görseller, verilmek istenen mesaja uygundur.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	2	,6	,6	,6
Katılmıyorum	49	14,7	14,7	15,3
Kararsızım	61	18,3	18,3	33,5
Katılıyorum	202	60,5	60,5	94,0
Kesinlikle Katılıyorum	20	6,0	6,0	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, verilmek istenen mesaja uygundur.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 20’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %60,5’i katılıyorum, %18,3’ü kararsızım, %14,7’si katılmıyorum, %6’sı kesinlikle katılıyorum, %0,6’sı ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 202 öğretmen katılıyorum, 61 öğretmen kararsızım, 49 öğretmen katılmıyorum, 20 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 2 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%60) ders kitaplarındaki görsellerin, verilmek istenen mesaja uygun olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 21. “Görseller, metinle çelişmemektedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	10	3,0	3,0	3,0
Katılmıyorum	31	9,3	9,3	12,3
Kararsızım	30	9,0	9,0	21,3
Katılıyorum	231	69,2	69,2	90,4
Kesinlikle Katılıyorum	32	9,6	9,6	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, metinle çelişmemektedir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 21’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %69,2’si katılıyorum, %9,6’sı kesinlikle katılıyorum, %9,3’ü katılmıyorum, %9’u kararsızım, %3’ü ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 231 öğretmen katılıyorum, 32 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 31 öğretmen katılmıyorum, 30 öğretmen kararsızım, 10 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%69) ders kitaplarındaki görsellerin, metinle çelişmediğini düşündükleri görülmüştür.

Tablo 22. “Görseller, okuma öncesinde metne adapte olmayı sağlayıcı niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,8	1,8	1,8
Katılmıyorum	82	24,6	24,6	26,3
Kararsızım	64	19,2	19,2	45,5
Katılıyorum	161	48,2	48,2	93,7
Kesinlikle Katılıyorum	21	6,3	6,3	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, okuma öncesinde metne adapte olmayı sağlayıcı niteliktedir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 22’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %48,2’si katılıyorum, %24,6’sı katılmıyorum, %19,2’si kararsızım, %6,3’ü kesinlikle katılıyorum, %1,8’i ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 161 öğretmen katılıyorum, 82 öğretmen katılmıyorum, 64 öğretmen kararsızım, 21 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 6 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%48) ders kitaplarındaki görsellerin, okuma öncesinde metne adapte olmayı sağlayıcı nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 23. “Ders kitabındaki görseller, çocuğu düşündürebilecek niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	12	3,6	3,6	3,6
Katılmıyorum	84	25,1	25,1	28,7
Kararsızım	79	23,7	23,7	52,4
Katılıyorum	145	43,4	43,4	95,8
Kesinlikle Katılıyorum	14	4,2	4,2	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Ders kitabındaki görseller, çocuğu düşündürebilecek niteliktedir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 23’te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %43,4’ü katılıyorum, %25,1’i katılmıyorum, %23,7’si kararsızım, %4,2’si kesinlikle katılıyorum, %3,6’sı kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 145 öğretmen katılıyorum, 84 öğretmen katılmıyorum, 79

öğretmen kararsızım, 14 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 12 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%43) ders kitabındaki görsellerin çocuğu düşündürebilecek nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 24. “Ders kitabında yer alan (peygamber, tesettür vb.) kavramların görselleştirilmesinde dini hassasiyetler gözetilmiştir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	12	3,6	3,6	3,6
Katılmıyorum	42	12,6	12,6	16,2
Kararsızım	56	16,8	16,8	32,9
Katılıyorum	184	55,1	55,1	88,0
Kesinlikle Katılıyorum	40	12,0	12,0	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Ders kitabında yer alan (peygamber, tesettür vb.) kavramların görselleştirilmesinde dini hassasiyetler gözetilmiştir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 24’te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %55,1’i katılıyorum, %16,8’i kararsızım, %12,6’sı katılmıyorum, %12’si kesinlikle katılıyorum, %3,6’sı ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdeler değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 184 öğretmen katılıyorum, 56 öğretmen kararsızım, 42 öğretmen katılmıyorum, 40 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 12 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%55) ders kitabında yer alan peygamber, tesettür gibi kavramların görselleştirilmesinde dini hassasiyetlerin gözetildiğini düşündükleri görülmüştür.

Tablo 25. “Ders kitabındaki görseller, öğretmenin konuyu işlemesini kolaylaştırarak zamandan tasarruf sağlamaya yardımcı olmaktadır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	21	6,3	6,3	6,3
Katılmıyorum	92	27,5	27,5	33,8
Kararsızım	66	19,8	19,8	53,6
Katılıyorum	130	38,9	38,9	92,5
Kesinlikle Katılıyorum	25	7,5	7,5	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Ders kitabındaki görseller, öğretmenin konuyu işlemesini kolaylaştırarak zamandan tasarruf sağlamaya yardımcı olmaktadır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 25'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %38,9'u katılıyorum, %27,5'i katılmıyorum, %19,8'i kararsızım, %7,5'i kesinlikle katılıyorum, %6,3'ü ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 130 öğretmen katılıyorum, 92 öğretmen katılmıyorum, 66 öğretmen kararsızım, 25 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 21 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya'da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin %38'i ders kitabındaki görsellerin, öğretmenin konuyu işlemesini kolaylaştırarak zamandan tasarruf sağlamaya yardımcı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Buna yakın sayılabilecek bir oranda da (%27) katılmıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir. DKAB öğretmenlerine göre; ders kitabındaki görsellerin, konunun işlenmesini kolaylaştırma ve zamandan tasarruf sağlama noktasında geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür.

Tablo 26. “Görsellerde, dikkat çekilmek istenen noktaya yeterince vurgu yapılmamıştır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	21	6,3	6,3	6,3
Katılmıyorum	155	46,4	46,4	52,7
Kararsızım	59	17,7	17,7	70,4
Katılıyorum	94	28,1	28,1	98,5
Kesinlikle Katılıyorum	5	1,5	1,5	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerde, dikkat çekilmek istenen noktaya yeterince vurgu yapılmamıştır.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 26’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %46,4’ü katılmıyorum, %28,1’i katılıyorum, %17,7’si kararsızım, %6,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %1,5’i ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 155 öğretmen katılmıyorum, 94 öğretmen katılıyorum, 59 öğretmen kararsızım, 21 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 5 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%46) ders kitaplarındaki görsellerde dikkat çekilmek istenen noktaya yeterince vurgu yapıldığını düşündükleri görülmüştür.

DKAB ders kitaplarındaki görsellerin anlam bakımından değerlendirilmesi maddelerine DKAB öğretmenleri; görsel-içerik uyumunun sağlandığını, görsellerde dini hassasiyetlerin gözetildiğini ve dikkat çekilmek istenen hususlara vurgu yapıldığını düşünmektedir. Ayrıca görsellerin hatırlamayı kolaylaştırıcı olduğu, öğrencilerin soyut konuları somutlaştırmalarına yardım ettiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Sonuç olarak DKAB öğretmenleri, DKAB ders kitaplarındaki görselleri anlam bakımından başarılı bulmuşlardır.

3.2.2. Biçim Bakımından Değerlendirilmesine Ait Bulgular

Ankette DKAB ders kitaplarındaki görsellerin biçim bakımından değerlendirilmesine ilişkin toplam 11 madde bulunmaktadır. Bu bağlamda ders kitaplarında bulunan görsellerin biçim özellikleri ve görsel tasarım ilkelerine uygunluğu da anlam bakımından değerlendirilmesi kadar önemlidir. DKAB ders kitaplarındaki görsellerin biçim bakımından değerlendirilmesi maddelerine ilişkin örneklemde yer alan öğretmenlerin görüşleri aşağıda analiz edilmiştir.

Tablo 27. “Görseller hemen anlaşılabilir kadar net değildir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	35	10,5	10,5	10,5
Katılmıyorum	190	56,9	56,9	67,4
Kararsızım	37	11,1	11,1	78,4
Katılıyorum	65	19,5	19,5	97,9
Kesinlikle Katılıyorum	7	2,1	2,1	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller hemen anlaşılabilir kadar net değildir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 27’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %56,9’u katılmıyorum, %19,5’i katılıyorum, %11,1’i kararsızım, %10,5’i kesinlikle katılmıyorum, %2,1’i ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 190 öğretmen katılmıyorum, 65 öğretmen katılıyorum, 37 öğretmen kararsızım, 35 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 7 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%56) ders kitaplarında yer alan görsellerin hemen anlaşılabilir kadar net olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 28. “Görsellerin boyutları amaca uygun kullanılmamıştır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	27	8,1	8,1	8,1
Katılmıyorum	159	47,6	47,6	55,7
Kararsızım	44	13,2	13,2	68,9
Katılıyorum	92	27,5	27,5	96,4
Kesinlikle Katılıyorum	12	3,6	3,6	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerin boyutları amaca uygun kullanılmamıştır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 28’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %47,6’sı katılmıyorum, %27,5’i katılıyorum, %13,2’si kararsızım, %8,1’i kesinlikle katılmıyorum, %3,6’sı ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 159 öğretmen katılmıyorum, 92 öğretmen katılıyorum, 44 öğretmen kararsızım, 27 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 12 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%47) ders kitaplarında yer alan görsellerin boyutlarının amaca uygun olarak kullanıldığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 29. “Görsellerde kullanılan renkler soluktur.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	31	9,3	9,3	9,3
Katılmıyorum	177	53,0	53,0	62,3
Kararsızım	54	16,2	16,2	78,4
Katılıyorum	57	17,1	17,1	95,5
Kesinlikle Katılıyorum	15	4,5	4,5	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerde kullanılan renkler soluktur.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 29’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %53’ü katılmıyorum, %17,1’i katılıyorum, %16,2’si kararsızım, %9,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %4,5’i kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 177 öğretmen katılmıyorum, 57 öğretmen katılıyorum, 54 öğretmen kararsızım, 31 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 15 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%53) ders kitaplarında yer alan görsellerin renklerinin soluk olmadığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 30. “Ders kitabındaki görsellerin sayfadaki yerleşim şekli uygundur.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	5	1,5	1,5	1,5
Katılmıyorum	38	11,4	11,4	12,9
Kararsızım	49	14,7	14,7	27,5
Katılıyorum	209	62,6	62,6	90,1
Kesinlikle Katılıyorum	33	9,9	9,9	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Ders kitabındaki görsellerin sayfadaki yerleşim şekli uygundur.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 30’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %62,6’sı katılıyorum, %14,7’si kararsızım, %11,4’ü katılmıyorum, %9,9’u kesinlikle katılıyorum, %1,5’i kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 209 öğretmen katılıyorum, 49 öğretmen kararsızım, 38 öğretmen katılmıyorum, 33 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 5 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%62) ders kitaplarında yer alan görsellerin sayfadaki yerleşim şeklinin uygun olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 31. “Görsellerde belirli bir bütünlük mevcuttur.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,8	1,8	1,8
Katılmıyorum	52	15,6	15,6	17,4
Kararsızım	89	26,6	26,6	44,0
Katılıyorum	167	50,0	50,0	94,0
Kesinlikle Katılıyorum	20	6,0	6,0	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerde belirli bir bütünlük mevcuttur.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 31’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %50’si katılıyorum, %26,6’sı kararsızım, %15,6’sı katılmıyorum, %6’sı kesinlikle katılıyorum, %1,8’i ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 167 öğretmen katılıyorum, 89 öğretmen kararsızım, 52 öğretmen katılmıyorum, 20 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 6 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%50) ders kitaplarındaki görsellerde belirli bir bütünlüğün olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 32. “Görsellerde karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesine dikkat edilmiştir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	17	5,1	5,1	5,1
Katılmıyorum	73	21,9	21,9	26,9
Kararsızım	123	36,8	36,8	63,8
Katılıyorum	110	32,9	32,9	96,7
Kesinlikle Katılıyorum	11	3,3	3,3	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerde karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesine dikkat edilmiştir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 32’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %36,8’i kararsızım, %32,9’u katılıyorum, %21,9’u katılmıyorum, %5,1’i kesinlikle katılmıyorum, %3,3’ü ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 123 öğretmen kararsızım, 110 öğretmen katılıyorum, 73 öğretmen katılmıyorum, 17 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 11 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%36) ders kitaplarındaki görsellerde karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesine dikkat edilmesi konusunda kararsız oldukları görülmüştür. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin; ders kitaplarındaki görsellerde karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesine dikkat edilmesi konusunda kararsız olmaları dikkat çekmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri tarafından bu anket maddesinin içeriğinin tam anlaşılmadığı dolayısıyla da öğretmenlerin kararsız kaldıkları düşünülebilir.

Tablo 33. “Görseller, hafızada uzun süre kalıcıdır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	16	4,8	4,8	4,8
Katılmıyorum	99	29,6	29,6	34,4
Kararsızım	113	33,8	33,8	68,3
Katılıyorum	89	26,6	26,6	94,9
Kesinlikle Katılıyorum	17	5,1	5,1	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, hafızada uzun süre kalıcıdır.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 33'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %33,8'i kararsızım, %29,6'sı katılmıyorum, %26,6'sı katılıyorum, %5,1'i kesinlikle katılıyorum, %4,8'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 113 öğretmen kararsızım, 99 öğretmen katılmıyorum, 89 öğretmen katılıyorum, 17 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 16 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya'da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%33) ders kitaplarındaki görsellerin, hafızada uzun süre kalıcılığının olup olmadığına dair kararsız oldukları görülmüştür. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin ders kitaplarındaki görsellerin, hafızada uzun süre kalıcılığı ile ilgili kararsız olmaları, görsellerin hafızada kalıcı olup olmadığını tespit edebilmenin zor olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Tablo 34. “Ders kitabındaki görsellerde yalınlık ve basitlik ilkesine uyulmamıştır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	22	6,6	6,6	6,6
Katılmıyorum	187	56,0	56,0	62,6
Kararsızım	63	18,9	18,9	81,4
Katılıyorum	56	16,8	16,8	98,2
Kesinlikle Katılıyorum	6	1,8	1,8	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Ders kitabındaki görsellerde yalınlık ve basitlik ilkesine uyulmamıştır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 34'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %56'sı katılmıyorum, %18,9'u kararsızım, %16,8'i katılıyorum, %6,6'sı kesinlikle katılmıyorum, %1,8'i ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdeler değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 187 öğretmen katılmıyorum, 63 öğretmen kararsızım, 56 öğretmen katılıyorum, 22 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 6 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya'da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%56) ders kitabındaki görsellerde yalınlık ve basitlik ilkesine uyulduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 35. “Ders kitabında kullanılan fotoğrafların görüntü kalitesi nettir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	9	2,7	2,7	2,7
Katılmıyorum	51	15,3	15,3	18,0
Kararsızım	47	14,1	14,1	32,0
Katılıyorum	188	56,3	56,3	88,3
Kesinlikle Katılıyorum	39	11,7	11,7	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Ders kitabında kullanılan fotoğrafların görüntü kalitesi nettir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 35'te gösterilmiştir. Öğretmenlerin %56,3'ü katılıyorum, %15,3'ü katılmıyorum, %14,1'i kararsızım, %11,7'si kesinlikle katılıyorum, %2,7'si ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 188 öğretmen katılıyorum, 51 öğretmen katılmıyorum, 47 öğretmen kararsızım, 39 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 9 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya'da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%56) ders kitabında kullanılan fotoğrafların görüntü kalitesinin net olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 36. “Görsellerdeki renklendirmeler, öğrencilerin ilgisini çekebilecek niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	13	3,9	3,9	3,9
Katılmıyorum	71	21,3	21,3	25,1
Kararsızım	74	22,2	22,2	47,3
Katılıyorum	154	46,1	46,1	93,4
Kesinlikle Katılıyorum	22	6,6	6,6	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görsellerdeki renklendirmeler, öğrencilerin ilgisini çekebilecek niteliktedir.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 36'da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %46,1'i katılıyorum, %22,2'si kararsızım, %21,3'ü katılmıyorum, %6,6'sı kesinlikle katılıyorum, %3,9'u ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 154 öğretmen katılıyorum, 74 öğretmen kararsızım, 71 öğretmen katılmıyorum, 22 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 13 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%46) ders kitaplarında görsellerdeki renklendirmelerin öğrencilerin ilgisini çekebilecek nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 37. “Ders kitaplarında görsellerin gereksiz ve aşırı şekilde kullanımı söz konusudur.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	50	15,0	15,0	15,0
Katılmıyorum	198	59,3	59,3	74,3
Kararsızım	54	16,2	16,2	90,4
Katılıyorum	26	7,8	7,8	98,2
Kesinlikle Katılıyorum	6	1,8	1,8	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Ders kitaplarında görsellerin gereksiz ve aşırı şekilde kullanımı söz konusudur.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 37’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %59,3’ü katılmıyorum, %16,2’si kararsızım, %15’i kesinlikle katılmıyorum, %7,8’i katılıyorum, %1,8’i ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 198 öğretmen katılmıyorum, 54 öğretmen kararsızım, 50 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 26 öğretmen katılıyorum, 6 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%59) ders kitaplarında görsellerin gereksiz ve aşırı şekilde kullanımının söz konusu olmadığını düşündükleri görülmüştür.

Biçim bakımından değerlendirilmesi maddelerine DKAB öğretmenleri; DKAB ders kitaplarındaki görsellerin net olduğunu, boyutlarının ve sayfadaki yerleşim şeklinin uygun olduğunu düşünmektedir. Ayrıca görsellerdeki renklerin canlı ve öğrencilerin ilgisini çekebilecek nitelikte olduğunu düşünmektedir. Sonuç olarak

DKAB öğretmenleri DKAB ders kitaplarındaki görselleri görsel tasarım ilkelerine uygun, biçim bakımından başarılı bulmuşlardır.

3.2.3. Sınıf Düzeyine Uygunluk Bakımından Değerlendirilmesine Ait Bulgular

5. Sınıf DKAB ders kitabındaki görsellerin sınıf düzeyine uygunluk bakımından değerlendirilmesine yönelik ankette toplam 1 madde bulunmaktadır. Bu kategoride az sayıda madde yer almaktadır. Sınıf düzeyi genel olarak gelişim seviyesine işaret ettiği ve öğrencilerin birbirine yakın gelişimsel evrelerde olduğu düşünüldüğünden yalnızca 1 maddeye yer verilmiştir. Bu maddeye ilişkin örneklemde yer alan öğretmenlerin görüşleri ise aşağıda analiz edilmiştir.

Tablo 38. “Görseller, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlanmıştır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	11	3,3	3,3	3,3
Katılmıyorum	60	18,0	18,0	21,3
Kararsızım	17	5,1	5,1	26,3
Katılıyorum	219	65,6	65,6	91,9
Kesinlikle Katılıyorum	27	8,1	8,1	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlanmıştır.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 38’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %65,6’sı katılıyorum, %18’i katılmıyorum, %8,1’i kesinlikle katılıyorum, %5,1’i kararsızım, %3,3’ü ise kesinlikle katılmıyorum, şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 219 öğretmen katılıyorum, 60 öğretmen katılmıyorum, 27 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 17 öğretmen kararsızım, 11 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%65) ders kitaplarında yer alan görsellerin öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlandığını düşündükleri görülmüştür.

Sınıf düzeyine uygunluk bakımından değerlendirilmesi maddesine DKAB öğretmenleri; 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin 5. Sınıf öğrencilerinin gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlandığını düşünmektedir. Dolayısıyla DKAB öğretmenleri 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görselleri gelişim düzeylerine uygunluk bakımından başarılı bulmuşlardır.

3.2.4. Gerçekliğe Uygunluk Bakımından Değerlendirilmesine Ait Bulgular

5. Sınıf DKAB ders kitabındaki görsellerin gerçekliğe uygunluk bakımından değerlendirilmesine yönelik ankette toplam 4 madde bulunmaktadır. Bu kategoride de az sayıda madde yer almaktadır. Görsellerin gerçeklik bakımından güncel hayata uygun ve somut görseller olması önemlidir. Görsellerin gerçekliğe uygunluğu ile ilgili maddelere ilişkin örnekleme yer alan öğretmenlerin görüşleri aşağıda analiz edilmiştir.

Tablo 39. “Görseller, konuların güncel hayatla ilişkilendirilmesine katkı sağlayacak niteliktedir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,8	1,8	1,8
Katılmıyorum	69	20,7	20,7	22,5
Kararsızım	52	15,6	15,6	38,0
Katılıyorum	184	55,1	55,1	93,1
Kesinlikle Katılıyorum	23	6,9	6,9	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, konuların güncel hayatla ilişkilendirilmesine katkı sağlayacak niteliktedir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo

39’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %55,1’i katılıyorum, %20,7’si katılmıyorum, %15,6’sı kararsızım, %6,9’u kesinlikle katılıyorum, %1,8’i ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 184 öğretmen katılıyorum, 69 öğretmen katılmıyorum, 52 öğretmen kararsızım, 23 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 6 öğretmen kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%55) ders kitaplarındaki görsellerin, konuların güncel hayatla ilişkilendirilmesine katkı sağlayacak nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 40. “Görseller, öğrencilerin içinde bulunduğu çevreye ve kültüre uygun olarak seçilmemiştir.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	25	7,5	7,5	7,5
Katılmıyorum	161	48,2	48,2	55,7
Kararsızım	50	15,0	15,0	70,7
Katılıyorum	89	26,6	26,6	97,3
Kesinlikle Katılıyorum	9	2,7	2,7	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerin içinde bulunduğu çevreye ve kültüre uygun olarak seçilmemiştir.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 40.’da gösterilmiştir. Öğretmenlerin %48,2’si katılmıyorum, %26,6’sı katılıyorum, %15’i kararsızım, %7,5’i kesinlikle katılmıyorum, %2,7’si ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 161 öğretmen katılmıyorum, 89 öğretmen katılıyorum, 50 öğretmen kararsızım, 25 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 9 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%48) ders kitaplarındaki görsellerin, öğrencilerin içinde bulunduğu çevreye ve kültüre uygun olarak seçildiğini düşündükleri görülmüştür.

Tablo 41. “Görseller, öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olarak kullanılmamıştır.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	27	8,1	8,1	8,1
Katılmıyorum	162	48,5	48,5	56,6
Kararsızım	69	20,7	20,7	77,2
Katılıyorum	71	21,3	21,3	98,5
Kesinlikle Katılıyorum	5	1,5	1,5	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya’daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olarak kullanılmamıştır.” ifadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 41’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %48,5’i katılmıyorum, %21,3’ü katılıyorum, %20,7’si kararsızım, %8,1’i kesinlikle katılmıyorum, %1,5’i ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdeler sayısal olarak açıkladığımızda ise 162 öğretmen katılmıyorum, 71 öğretmen katılıyorum, 69 öğretmen kararsızım, 27 öğretmen kesinlikle katılmıyorum, 5 öğretmen ise kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%48) ders kitaplarındaki görsellerin öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olarak kullanıldığını düşündükleri görülmüştür.

Tablo 42. “Görseller, öğrencilerin somut deneyimleriyle uyumludur.” ifadesine ait bulgular.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	3	,9	,9	,9
Katılmıyorum	51	15,3	15,3	16,2
Kararsızım	93	27,8	27,8	44,0
Katılıyorum	173	51,8	51,8	95,8
Kesinlikle Katılıyorum	14	4,2	4,2	100,0
Toplam	334	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Konya'daki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin “Görseller, öğrencilerin somut deneyimleriyle uyumludur.” İfadesini değerlendirmelerine ait bulguların dağılımı Tablo 42’de gösterilmiştir. Öğretmenlerin %51,8’i katılıyorum, %27,8’i kararsızım, %15,3’ü katılmıyorum, %4,2’si kesinlikle katılıyorum, %0,9’u ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bu yüzdelik değerlerini sayısal olarak açıkladığımızda ise 173 öğretmen katılıyorum, 93 öğretmen kararsızım, 51 öğretmen katılmıyorum, 14 öğretmen kesinlikle katılıyorum, 3 öğretmen ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Konya’da ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin birçoğu (%51) ders kitaplarındaki görsellerin öğrencilerin somut deneyimleriyle uyumlu olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Gerçekliğe uygunluk bakımından değerlendirilmesi maddelerine DKAB öğretmenleri 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin; öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olduğu, içinde bulundukları çevre ve kültüre uygun olarak seçildiğini düşünmektedir. Ayrıca görsellerin güncel hayatla ilişkilendirilebilecek nitelikte olduğunu düşünmektedir. Sonuç olarak DKAB öğretmenleri, 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görselleri gerçekliğe uygunluk bakımından başarılı bulmuşlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ortaokul ve imam hatip ortaokullarında okutulmak üzere hazırlanan 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerin DKAB öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi neticesinde elde edilen sonuçlar incelenmiştir. Daha sonra araştırmada yer alan bulgular derinlemesine ele alınıp literatür taranarak incelenen benzer araştırma sonuçlarıyla da kıyaslanmıştır.

Anlam Bakımından Değerlendirilmesi ile ilgili Sonuçlar

Araştırmada ilk olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf ders kitaplarındaki görsellerin DKAB öğretmenlerin görüşlerine göre anlam bakımından yeterliliği problemi ile ilgili anket sorularından elde edilen bulgular incelenmiştir. Öğretmenlerin 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin anlam bakımından değerlendirilmesi ile ilgili anket sorularına verdikleri cevaplar neticesinde;

5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin; eğitsel içeriğe ve öğretim programlarının kazanımlarına uygunluğu Tablo 6’da %64,1 ve Tablo 7’de %55,4 olarak belirtilmiştir. Buna göre 334 öğretmenle yapılan bu araştırma sonucunda DKAB öğretmenlerine göre; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan görseller, öğretim programlarının kazanımlarına ve eğitsel içeriğe uygundur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun görselleri içeriğe uygun bulması son zamanlarda ders kitapları ve görsellerle ilgili çalışmaların olduğu konusunda bir gösterge olabilir. Ancak DKAB Ders Kitaplarındaki görseller ile ilgili geniş kapsamlı bir araştırma mevcut değildir. Dolayısıyla literatürdeki bazı araştırmalar göz önünde bulundurulmuştur. Görsellerin anlam bakımından değerlendirilmesi noktasında; bu çalışmadan elde edilen sonuçlar Ayça Yılmaz’ın (2005) ‘İlköğretim Okulları İlk Kademedeki Okutulan Ders Kitaplarının Resimlemeleri Yönünden Değerlendirilmesi’ adlı çalışmasından elde edilen sonuçlardan farklılık göstermektedir. Yılmaz araştırmasında MEB tarafından ilköğretim 1., 2., 3. sınıflara gönderilen ve Almanya’da ilk üç sınıfta okutulan kitaplardan alınan uzman görüşleri, ayrıca Bursa ve Niğde illerinde görev yapan 40 sınıf öğretmenin görüşlerine yer

verilerek gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada uzmanların %67'si ders kitaplarının eğitsel içeriğe uygunluğu konusunda kısmen yeterli görürken, sınıf öğretmenlerinin %95'i ise yetersiz bulmuşlardır. Bu durumda, 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin anlam bakımından değerlendirilmesi ile ilgili yapılan bu araştırma sonucunda, DKAB öğretmenlerinin görselleri daha da iyi konumda gördükleri söylenebilir.

Görsellerin eğitsel içeriğe uygunluğunun incelenmesinin ardından görsellerin bilgiye kalıcılık sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi önem arz eder. Yeni öğrenilen herhangi bir bilginin kalıcı olabilmesi için çeşitli araç ve gereçlere ihtiyaç vardır. Bunlardan biri de araç ve gereçlerdeki görsellerdir. Görsellerin öğrencilerin öğrenmelerinde kalıcılık sağladığı ile ilgili DKAB öğretmenleri Tablo 8'de %40,7 şeklinde yeterli bulmuşlardır. Bu sonuç Ayça Yılmaz'ın sonucundan farklılık göstermektedir. Yılmaz'ın uzmanlarla ve sınıf öğretmenleriyle yaptığı araştırma sonucunda uzmanların %77,7'si ve sınıf öğretmenlerinin %90'ı kitaplardaki görsellerin konuların kalıcı şekilde öğrenilmesi konusunda yeterli olmadığı görüşündedir (Yılmaz, 2005).

Görsellerin öğrenmeye katkı sağlayacak nitelikte olması önemlidir. Araştırmamızda DKAB öğretmenleri ders kitabındaki görsellerin öğrencilerin ilgisini artıracak nitelikte olduğunu Tablo 9'da %40,1 olarak belirtmişlerdir. Bu sonuç Ayça Yılmaz'ın araştırmasından farklılık göstermektedir. Bu araştırmaya göre uzmanların %83,9'u ve sınıf öğretmenlerinin %90'ı ders kitaplarındaki görsellerin öğrencilerin ilgisini yeteri kadar çekecek niteliklere sahip olmadığı görüşünde olmuşlardır.

Görsellerin, çocukların imgeleme gücünü harekete geçirecek nitelikte olması beklenmektedir. Araştırmamızda DKAB Öğretmenlerine göre görsellerin hayal dünyasını geliştirecek niteliğe sahip olduğu yönünde Tablo 11'de %44,6 görüş belirtmişlerdir. Ayça Yılmaz'ın araştırmasında ise uzmanların %87'si öğretmenlerin %90'ı kitaplardaki resimlemelerin öğrencilerin hayal dünyasını harekete geçirecek nitelikte olmadığı görüşünde olmuşlardır.

Görsellerin mesaj aktarımına katkı sağlaması ve öğrenci için uyarıcı olması önemlidir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri 5. Sınıf Ders kitaplarındaki görsellerin mesaj aktarımının yeterli olduğunu Tablo 19’da %56 oranında belirtmişlerdir. Bu sonuç, Hafize Keser’in ‘İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi’ adını taşıyan çalışmasının sonuçlarından farklılık göstermektedir. 46 kişiden oluşan Ankara Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri son sınıf öğrencileri araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. 4 ayrı 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitabı üçlü likert ölçeğine göre öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Bu çalışmada görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları ve öğrenci için uyarıcı olması ilkesine uygun olmadığı gözlenmiştir (Keser, 2004). Dolayısıyla bu bulgu, bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumlu görünmemektedir.

5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin DKAB öğretmenleri tarafından anlam bakımından yeterli görülmesi, görsellerin ders kitaplarındaki misyonu açısından önemlidir ve iyiye işaret etmektedir. Çünkü 5. Sınıf DKAB ders kitaplarında görsellerin etkili kullanımı soyut konuların işlenmesine ve bu konuların kalıcılığına katkı sağlamaktadır. Ders kitaplarıyla ilgili yapılan çalışmalarda DKAB öğretmenlerinin aksine diğer örneklem grupları ders kitaplarını anlam bakımından yetersiz görmektedir. Ders kitaplarının tamamının Talim Terbiye Kurulu başkanlığı tarafından onaylandığı göz önünde bulundurulursa, diğer örneklem grupları ile DKAB öğretmenlerinin ders kitaplarındaki görsellerle ilgili görüş farklılığı dikkat çekmektedir. Bunun sebebi olarak, DKAB öğretmenlerinin birçoğunda ders kitaplarındaki görsellerin önemi veya görsellerin ders içi kullanımı ile ilgili çalışma öncesinde bir farkındalığın olmadığı düşünülebilir. Yani 5. Sınıf DKAB ders kitaplarının anlam özellikleri üzerinde bu çalışma öncesinde düşünmemiş olabilirler. Bir başka açıdan bakılacak olursa, DKAB dersi çoğunlukla soyut konulardan oluştuğu için DKAB öğretmenleri bu görselleri anlam bakımından yeterli olarak düşünmüş de olabilirler.

Biçim Bakımından Değerlendirilmesi ile İlgili Sonuçlar

Araştırmamızın ikinci problemi olan ‘DKAB ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri ve biçim özellikleri nasıldır?’ sorusuna yönelik öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgularla analizler yapılmıştır.

Görsel tasarım ilkeleri kapsamında, özellikle 5. Sınıflar için hazırlanan ders kitaplarında mümkün olduğunca basit ve yalın resimlemeler kullanılmalı, hazır fotoğraf daha az tercih edilmelidir. Bu araştırmaya veri sağlayan DKAB öğretmenleri 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görselleri, görsel tasarım ilkelerinden yalınlık ve basitlik ilkesine uygun olduğu yönünde Tablo 34’te %56 olarak görüş belirtmişlerdir. Bu oranla öğretmenler, ders kitaplarını biçim özellikleri açısından yeterli bulmuşlardır. Bu sonuç Hafize Keser’in yaptığı araştırmanın sonuçlarından farklılık göstermektedir. Hafize Keser ders kitaplarının biçim özellikleri bakımından incelenmesi, tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması ilkesinde bazı yayınevlerinin uygun olmadığı gözlenmiştir (Keser, 2004). Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uygunluğu bakımından Canan Uçar’ın ‘Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi’ adını taşıyan çalışması bizim çalışmamıza benzer özellikler taşımaktadır. Canan Uçar’ın araştırmasında görsel öğelerde yalınlık ve basit ilkesini bir uzman uygun bulurken, diğer uzman kısmen uygun bulmuştur (Uçar, 2017).

İlköğretim kademesinde kullanılacak ders kitaplarında görsel öğeler renkli olmalıdır. Fakat çok sayıda renk kullanılmaktan kaçınılmalıdır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleriyle yapılan bu çalışmada ise Tablo 29’da %53 oranında 5. Sınıf ders kitaplarındaki görsellerin renkli ve canlı olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Görsel öğelerin renkli olması ilkesi ile ilgili Hafize Keser’in araştırmasında tüm yayınevlerinin kitaplarında bu ilkeye uyulmadığı görülmüştür (Keser, 2004).

Ders kitaplarında bulunan görsel öğelerin içindeki tüm elemanların bir konu ile ilgili bütünlük içinde düzenlenmiş olması gerekir. Tablo 31’de %50 oranında DKAB öğretmenleri görsellerde belirli bir bütünlüğün mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin bu ilkeye verdikleri cevap Keser’in

araştırmasından farklı sonuçlanmıştır. Keser'in araştırmasında tüm yayınevlerinin kitaplarında tasarımda bütünlük ilkesine uyulmadığı görülmüştür (Keser, 2004). Ancak bu çalışmada ise DKAB öğretmenleri görsellerde belirli bir bütünlüğün mevcut olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Ders kitaplarında yer alan görsellerin boyutları ne çok küçük ne de çok büyük olmalıdır. Görsel öğelerin içeriği ayrıntı gerektiriyorsa boyutların büyük ve geniş olması gerekir. Ancak tüm sayfayı kaplayacak kadar görseller kullanmaktan kaçınılmalıdır. Görsellerde bir bütünlük ve tutarlılık olmalıdır. Bu çalışmada, DKAB öğretmenleri 5. Sınıf DKAB ders kitabındaki görsellerin boyutlarının amaca uygun kullanıldığını Tablo 28'de %47 oranında belirtmişlerdir. Bu sonuçla Keser'in sonucundan farklılık göstermektedir. Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması ile ilgili Keser'in araştırmasında amaca uygun kullanılmadığı gözlenmiştir (Keser, 2004). Canan Uçar'ın araştırmasında ise Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabı içerisinde yer alan görsel öğelerin boyutlarının hedeflenen amaçlara uygun kullanılması ilkesine göre uzmanlar ve öğretmenler %48 uygun bulmuştur. Dikkat çekilmek istenen noktalarda veya görselin içeriğine bağlı olarak kitap içerisinde öğeler farklı boyutlandırılmıştır.

Ders kitaplarında sayfa tasarımı yapılırken karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesine dikkat edilmesi beklenmektedir. Sağ ve sol sayfa aynı anda görülüp algılandığı için bir bütün olarak tasarlanmalıdır. Bu çalışmada DKAB ders kitaplarının karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesi konusunda DKAB öğretmenleri Tablo 32'de %36 oranında kararsız kalmışlar, %32 oranında ise bütünlüğün olduğunu düşünmektedir. Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi ilkesi ile ilgili bazı yayınevlerinin bu ilkeyi dikkate aldığı ancak bazı yayınevlerinin de bu ilkeyi göz ardı ettiği Keser'in çalışmasında görülmüştür (Keser, 2004, 13). Canan Uçar'ın araştırmasında ise ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabı uzmanlar tarafından karşılıklı iki sayfanın tasarımının uygun olarak tasarlandığı, karşılıklı olan iki sayfanın tek bir sayfaymış gibi düşünüldüğü, bir bütünlük içerisinde hazırlandığı sonucuna %53 oranında

ulaşılmıştır (Uçar, 2017, 8). Bu araştırmanın sonuçları Uçar'ın ve Keser'in sonuçlarından farklılık göstermektedir.

Ders kitabındaki görsellerin renklerinin, çocukların ilgisini çekmeleri açısından yeteri kadar canlı ve çeşitli olması beklenmektedir. Bu araştırmada 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ders kitabında kullanılan renklerin canlı ve yeterli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna göre çalışmamızdan elde edilen verilerin analizi sonucunda Ayça Yılmaz'ın sonuçlarıyla uyumlu olmadığı, uzmanların %67'si ve öğretmenlerin %85'i görsellerdeki renklerin yeterince ilgi çekecek çeşit ve canlılıkta olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir (Yılmaz, 2005). Canan Uçar'ın araştırmasında Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabında yer alan görsellerin renkli olması açısından uygun olduğu, ayrıca kitapta seçilen renklerin çok fazla olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Uçar, 2017). Uzmanlar, ders kitaplarında özellikle 5. Sınıf öğrencilerinin seviyeleri için görsel öğelerin renkli olması gerektiğini, fakat çok fazla renk tercih edilerek tasarımda bir karmaşa oluşmaması gerektiğini vurgulanmaktadırlar. Araştırmamız görsellerin Canan Uçar'ın araştırmasının sonuçlarıyla da uyumludur.

Sonuç olarak DKAB öğretmenleri, 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görselleri, yalın ve basit, canlı ve renkli, bütünlük içerisinde olarak değerlendirmişlerdir. Diğer literatürdeki çalışmalarda ders kitaplarındaki görsellerin biçim özellikleri kısmen uygun iken, 5. Sınıf DKAB ders kitaplarında uygun olmaları dikkat çekmektedir. Buna bağlı olarak; DKAB öğretmenleri, görselleri biçim bakımından değerlendirirken görsel tasarım ilkeleri üzerinde düşünmemiş olabilirler. Ya da 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin diğer ders kitaplarına göre biçim bakımından daha iyi hazırlandığı düşünülebilir.

Sınıf Düzeyine Uygunluk Bakımından Değerlendirilmesine Ait Sonuçlar

Araştırmamızın üçüncü problemi olan 'DKAB ders kitaplarındaki görsellerin sınıf düzeyine uygunluğu nasıldır?' sorusuna yönelik öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgularla analizler yapılmıştır.

Görsel öğeler çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak hazırlanmalıdır. DKAB öğretmenleri 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabındaki görsellerin öğrencilerin gelişim düzeylerine ve yaşlarına uygun nitelikler taşıdığı yönünde Tablo 38’de %65 olarak görüş belirtmişlerdir. Bizim araştırmamız Ayça Yılmaz’ın araştırmasından farklı sonuçlanmıştır. Yılmaz’ın araştırmasında uzmanlar %66,7’si ders kitaplarındaki görsellerin öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve öğrencinin seviyesine uygun nitelikler taşımadığı görüşünde olmuşlardır (Yılmaz, 2005).

Canan Uçar’ın ‘Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi’ adını taşıyan çalışmada görsel öğelerin öğrenci için uyarıcı olması Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabı içerisinde yer alan görsel öğeler öğrenciler açısından uzmanlar tarafından uygun bulunmuştur. Bu araştırmamızda da görseller öğretmenler tarafından uygun bulunmuştur. Uçar’ın çalışmada ders kitabında öğrencilerin yaşları göz önüne alındığında tasarımcıların fotoğraf kullanmak yerine farklı çizim ve teknikleri tercih ederek elde çizilmiş olan görseller kullanılması ve hazır görsellerin kullanılmaması öğrenciler üzerinde ilgi çekici ve merak uyandırıcı olması bakımından olumlu olabileceği yönünde sonuca ulaşılmıştır (Uçar, 2017). Bu araştırmamızın kapsamı 5. Sınıf olduğu için öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak daha farklı çizimlerle görseller tasarlanabilir.

Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri ders kitabı uzmanlar tarafından kitap içerisinde yer alan görsel öğelerin öğrencilerin yaşantılarına, onların somut deneyimlerine uygun olarak hazırlandığı sonucuna varılmıştır. Görsel öğelerin tasarımı ile ilgili bazı sorunlar mevcut olsa da kitap içerisinde kullanılan resimler öğrencilerin düzeylerine uygundur. Ayrıca Keser’in (2004) araştırmasında görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulmadığı sonucuna ulaşılmış ancak bizim araştırmamızda 5. Sınıf öğretmen görüşlerinin çoğunluğu görselleri öğrenci düzeyine uygun bulmuştur.

Gerçekliğe Uygunluk Bakımından Değerlendirilmesine Ait Sonuçlar

Araştırmamızın üçüncü problemi olan ‘DKAB ders kitaplarındaki görsellerin gerçekliğe uygunluğu nasıldır?’ sorusuna yönelik öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgularla analizler yapılmıştır.

Araştırmamız kapsamındaki DKAB öğretmenleri görsellerin konuların güncel hayatla ilişkilendirilmesine katkı sağlayacak nitelikte olduğunu Tablo 39’da %55 belirtmişlerdir. Mehmet Uluişik’in ‘İlköğretim Beşinci Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi’ adlı çalışmasında Afyonkarahisar merkez ilçede görevli 5. Sınıf Matematik dersini okutan 187 sınıf öğretmeninden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Ders Kitabı Değerlendirme Anketi aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, matematik ders kitaplarının öğretmenlerin görüşlerine göre görsel tasarım ilkeleri açısından genel olarak olumlu şekilde değerlendirildiği tespit edilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar da Uluişik’in sonuçlarıyla uyumludur (Uluişik, 2008).

Ders kitaplarındaki görseller, öğrencilerin içinde bulunduğu çevreye ve kültüre uygun olarak seçilmelidir. Araştırmamızda DKAB öğretmenlerine göre görsellerin öğrencinin çevresine ve kültürüne uygun olarak seçildiği Tablo 40’ta %48 olarak görüş belirtmişlerdir. Görseller, öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olmalıdır. Araştırmamızda görsellerin öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olduğu yönünde DKAB öğretmenleri Tablo 41’de %48 oranında görüş belirtmişlerdir.

Sonuç olarak DKAB öğretmenleri, 5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görselleri gerçekliğe uygunluk bakımından yeterli görmüştür. Diğer çalışmalarla da kıyaslandığında bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumlu bir sonuç elde edilmiştir. Görseller genel itibariyle, güncel hayatla ilişkili, öğrencilerin çevreye ve kültüre uygun olarak seçildiği yönünde değerlendirmişlerdir. Buna göre DKAB öğretmenleri DKAB 5. Sınıf ders kitaplarındaki görselleri değerlendirmelerinde diğer yapılan çalışmalardaki örneklem öğretmenleri gibi olumlu bakış açısına sahip olmuşlardır.

2022-2023 eğitim-öğretim yılında kullanılan MEB tarafından hazırlanan ortaokul 5. Sınıf DKAB ders kitaplarında yer alan resim / çizim (illüstrasyon), Hüsn-i Hat ve fotoğraf görsellerinin DKAB öğretmenleri tarafından değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmanın genel sonuçlarına bakıldığında, DKAB öğretmenlerinin görselleri anlam, biçim, sınıf düzeyine uygunluk ve gerçeklik bakımından başarılı buldukları görülmektedir. Bu durum, eğitim-öğretim sürecini ve sonucunu olumlu etkileyecek bir unsur olarak düşünülebilir. DKAB öğretmenlerinin 5. Sınıf DKAB ders kitabındaki görselleri 37 soruluk anket maddelerine verdikleri cevapların analizi sonucunda belirlenmiştir. Ankette yalnız iki madde dışında 35 anket maddesine olumlu yanıt vermeleri ve görselleri başarılı ve yeterli görmeleri; ders kitaplarındaki görsellerin incelenmesi konusunda dikkat çekici bir unsurdur. Buna karşılık görsellerle ilgili DKAB öğretmenlerinin anket maddelerinin ikisinde çoğunlukla kararsız kaldıkları görülmektedir. Bu maddeler ders kitabındaki görsellerin görsel zekaya hitap edebilmeleri ve karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak tasarlanmasıdır. Bu sonuç iki kriterin üzerinde çalışılması ve düzenlenmesi yönünde adım atılması gerektiğini de göstermektedir. Ayrıca öğretim sürecinde DKAB öğretmenlerinin görselleri yeterli bulması, eğitim öğretimi destekleyici bir unsur olarak düşünülebilir. Bu çalışma nihai olarak, diğer çalışmaların sonuçlarıyla da kıyaslandığında DKAB 5. Sınıf ders kitaplarındaki görsellere yönelik DKAB öğretmen görüşlerinin olumlu olduğu görülmektedir.

Öneriler

Bu bölümde, ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabında bulunan görsel öğelerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesinden elde edilen bulgular kapsamında ulaşılan sonuçlardan hareketle öneriler bulunmaktadır.

DKAB öğretmenlerin görüşlerinden hareketle 5. Sınıf DKAB ders kitaplarında bulunan görsellerin geliştirilmesi konusunda yapılan bilimsel araştırmalardan yararlanılarak ders kitaplarındaki görseller düzenlenmelidir.

5. Sınıf DKAB ders kitaplarındaki görsellerin çocuğun hayal dünyasını harekete geçirecek nitelikteki ilüstrasyonlarla desteklenmelidir. Çocukların yorum yapmasına olanak sağlayacak nitelikte görseller ders kitabında yer almalıdır.

Ders kitabında kullanılacak görseller seçilirken veya tasarlanırken konu ile ilgili bilimsel araştırmalar ve güncel görsel tasarım teknolojisi dikkate alınmalıdır.

Ders kitaplarındaki görsellerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde daha fazla kullanılması ve görsel tasarım ilkeleri ile ilgili DKAB öğretmenlerine hizmet içi eğitim verilmelidir.

5. Sınıf DKAB ders kitabında yer alan görsellerin öğrencilerin görsel zekaya hitap edecek şekilde olması ile ilgili bilimsel çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalarda nicel araştırma yanında nitel yöntemler kullanılan araştırmalar da yapılabilir.

Ders kitaplarındaki biçim hatalarının giderilmesine yönelik Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) veya E-Okul gibi sistemlere öğretmenler için “Ders Kitabı Görüş Öneri” bölümü eklenebilir. Bu uygulama sayesinde öğretmenlerin, kendi alanlarına ait ders kitaplarıyla ilgili görüş ve önerilerinin ilgili makamlara daha kolay iletilmesi sağlanabilir.

DKAB ders kitapları ile ilgili yapılacak tüm geliştirme çalışmalarında öğretmenlerin yanı sıra öğrenci ve yöneticilerin görüşlerine de yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Alkan, Cevat. *Eğitim Ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1979.
- Altay, Ece. *Ortaokul Fen Bilimleri Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Aşıcı, Murat ve Baştürk Mehmet. *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem Yayınları, 2005.
- Becer, Emre. *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2015.
- Cemaloğlu, Necati. *Öğretimde Ders Kitaplarını Yeri ve Önemi. Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003.
- Ceyhan, Erdal ve Yiğit, Birol. *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2003.
- Çakmak, Zafer ve Kaçar, Turan. “7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Resim-Metin İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi”. *Turkish Studies-Educational Sciences* 15/3 (2020), 1629 – 1649.
- DKY, Ders Kitabı Yönetmeliği. *Resmi Gazete* 28409 (12 Eylül 2012). Erişim 14 Ekim 2021. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm>
- DKEAY, Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. *Resmi Gazete* 31628 (14 Ekim 2021). Erişim 15 Ekim 2021. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm>
- Erduran, Sibel. Analysis of physical science textbooks for conceptual frameworks on acids, bases and neutralization: implications for students’ conceptual understanding. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, New York. 1996.
- Gülersoy, Ali Ekber. “İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi”. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education* 2/1 (2013), 8-10. <https://www.researchgate.net/publication/292980652>
- Kaçar, Turan-Çakmak, Zafer. “8.Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabının Resim-Metin İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 21/2 (2020), 455-474.

- Karatay, Halit-Pektaş, Sami. “Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesine Yönelik Ölçek Geliştirme”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/10 (2012), 1308-9196.
- Keser, Hafize. “İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/3 (2004), 261-280.
- Keser, Hafize. “İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/3 (2004), 261-280.
- Kılıç, Abdurrahman-Seven, Serdal. *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2004.
- Koç, Ahmet. “Kıbrıs ve Türkiye Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8. Sınıf) Ders Kitaplarındaki Görsellerin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 50 (2021), 363-393.
- Köseoğlu, Fitnat ve Atasoy, Basri. *Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı için Bir Fen Ders Kitabı Nasıl Olmalı*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım LTD. ŞTİ., 2003.
- Küçükahmet, Leyla. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Küçükahmet, Leyla. *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008.
- MEBTGHK, Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (Kanun no. 3397). *Resmi Gazete* 28054 (6 Nisan 2011). Erişim 14 Eylül 2011. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm>
- METK, Milli Eğitim Temel Kanunu (Kanun no. 1739). *Resmi Gazete* 14574 (24 Haziran 1973). Erişim 14 Mart 2014. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat/metin/1.5.1739.pdf>
- Oğuzhan, A. Ferhan. *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Emel Matbaacılık, 2001.
- Okçu, Veysel-Epçaçan, Cevdet. “Sınıf Yönetiminin Boyutlarına İlişkin İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlik Düzeylerinin Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”. *Dergipark* 43 (2013), 68-86.
- Seferoğlu, Süleyman Sadi. “Killing two birds with one stone: Establishing professional communication among teachers”. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 9, (2010), 547-554. Erişim 2 Şubat 2011. http://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/yayin/Seferoglu_Killing-Two-Birds.pdf

- Sönmez, Ö. (2005). *L'Enseignement de la culture-civilisation française dans les manuels scolaires utilisés en Turquie*. Nantes: Université de Nantes (France). Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Şahin, Tuğba Yalpar-Yıldırım, Soner. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık, 1999.
- Tontu, Yasemin Hülya. *İllüstrasyonların İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Görsel Etkililik Durumlarının Değerlendirilmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Türkben, Tuncay. “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Resimlerinin İncelenmesi”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/ 2 (2019), 650-672.
- Uçar, Canan. “Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25/4 (2016), 1373-1388.
- Uluışık, Mehmet. *İlköğretim Beşinci Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Uzuner, Serap vd. “Türkçe 6, 7 ve 8. Sınıf Ders Kitaplarının Görseller (İllüstrasyonlar) Açısından Değerlendirilmesi”. *Türklük Bilimi Araştırmaları* 27 (2010), 721 – 733.
- Yalın, Halil İbrahim. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık, Genişletilmiş 4. Baskı, 2020.
- Yemenici, Hatice. *Din Eğitiminde Görsel Öğretim Etkinlikleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Yeşilyurt, Selami-Gül, Şeyda. “Ortaöğretimde Daha Etkili Bir Biyoloji Öğretimi için Öğretmen ve Öğrenci Beklentileri”. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 16/1 (2008), 145-162.
- Yıldırım, Nejla Burcu. *İlköğretim 8. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi ve İçerik Analizinin Yapılması*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Yılmaz, Ayça. *İlköğretim Okulları İlk Kademedeki Okutulan Ders Kitaplarının Resimlemeleri Yönünden Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

EKLER

Ek-1: Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi Anketi

Değerli Öğretmenler,

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan görsel öğelerin değerlendirilmesine yönelik, "Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konulu bir araştırma yapılmaktadır. Araştırma formu içerisinde sizden kimlik bilgilerinizi ortaya çıkaracak herhangi bir bilgi istenmemektedir. Sizden beklenen, aşağıdaki maddeleri okuduktan sonra size en uygun gelen seçeneği işaretlemenizdir. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Elde edilen veriler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak ve cevaplar tek tek değil, toplu olarak değerlendirilecektir. Araştırmaya katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ediyorum.

Sümeyye IŞCAN

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Bölüm

Madde No	Lütfen aşağıdaki soruları görev yapmakta olduğunuz kurumda derste kullanılan 5. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarının içeriklerini ve görsellerini düşünerek cevap veriniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Her cümle için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Görseller, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak hazırlanmıştır.					
2.	Görseller, eğitsel içeriğe uygundur.					
3.	Görseller, öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirmeye hizmet etmektedir.					
4.	Görseller, öğrencilerin öğrenmelerinde kalıcılık sağlamaktadır.					
5.	Görseller, öğrencilerin konuya ilgisini artıracak niteliktedir.					
6.	Görsellerin altında yer alan açıklama cümleleri yetersizdir.					
7.	Görseller hemen anlaşılabilir kadar net değildir.					
8.	Görseller, çocukların imgeleme gücünü geliştirecek niteliktedir.					
9.	Görseller, çocukların soyut içeriği somutlaştırarak öğrenmesine yardımcı olacak niteliktedir.					
10.	Görsellerin, metinle çelişen bir yapısı bulunmamaktadır.					
11.	Görsellerin boyutları amaca uygun kullanılmamıştır.					
12.	Görsellerde kullanılan renkler soluktur.					
13.	Ders kitabındaki görsellerin sayfadaki yerleşim şekli uygundur.					
14.	Öğrencilere olumsuz örnek olabilecek görsellere yer verilmemiştir.					
15.	Görseller, öğrencilerde metni okumaya yönelik istek uyandırmaktadır.					
16.	Görseller, anlaşılabilirlik bakımından yetersizdir.					
17.	Görsellerde belirli bir bütünlük mevcuttur.					
18.	Görsellerde karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesine dikkat edilmiştir.					
19.	Görseller, hatırlamayı kolaylaştırıcı özelliktedir.					
20.	Görseller, öğrencilerin derse ilgisini artıracak düzeyde hazırlanmamıştır.					
21.	Görseller, konunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.					

Madde No	Lütfen aşağıdaki soruları görev yapmakta olduğunuz kurumda derste kullanılan 5. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarının içeriklerini ve görsellerini düşünerek cevap veriniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Her cümle için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
22.	Görseller, konuların güncel hayatla ilişkilendirilmesine katkı sağlayacak niteliktedir.					
23.	Görseller, öğrencilerin içinde bulunduğu çevreye ve kültüre uygun olarak seçilmemiştir.					
24.	Görseller, hafızada uzun süre kalıcıdır.					
25.	Görseller, verilmek istenen mesaja uygundur.					
26.	Görseller, metinle çelişmemektedir.					
27.	Görseller, okuma öncesinde metne adapte olmayı kolaylaştırıcı niteliktedir.					
28.	Ders kitabındaki görsellerde yalınlık ve basitlik ilkesine uyulmamıştır.					
29.	Ders kitabındaki görseller, çocuğu düşündürebilecek niteliktedir.					
30.	Ders kitabında yer alan (peygamber, tesettür vb.) kavramların görselleştirilmesinde dini hassasiyetler gözetenmiştir.					
31.	Görseller, öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle uyumlu olarak kullanılmamıştır.					
32.	Ders kitabında kullanılan fotoğrafların görüntü kalitesi nettir.					
33.	Ders kitabındaki görseller, öğretmenin konuyu işlemlerini kolaylaştırarak zamandan tasarruf sağlamaya yardımcı olmaktadır.					
34.	Görsellerdeki renklendirmeler, öğrencilerin ilgisini çekebilecek niteliktedir.					
35.	Ders kitaplarında görsellerin gereksiz ve aşırı şekilde kullanımı söz konusudur.					
36.	Görsellerde, dikkat çekilmek istenen noktaya yeterince vurgu yapılmamıştır.					
37.	Görseller, öğrencilerin somut deneyimleriyle uyumludur.					

II. Bölüm: Kişisel Bilgiler

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz:

Erkek ()

Kadın ()

3. Medeni Haliniz:

Evli ()

Bekar ()

4. Öğrenim Durumunuz:

Lisans ()

Yüksek Lisans ()

Doktora ()

5. Hizmet Süreniz:

1-5 ()

6-10 ()

11-15 ()

16 ve üstü ()

Katılımınız için teşekkürler.

Ek-2: Araştırma Anketi Konusunda Uzman Görüşleri Formu

ARAŞTIRMA ANKETİ KONUSUNDA UZMAN GÖRÜŞLERİ FORMU

Değerli Hocam,

Ortaokul 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan görsel öğelerin değerlendirilmesine yönelik, “Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” konulu bir araştırma yapılmaktadır. Araştırma kapsamında ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan resim /çizim (illüstrasyon), Hüsn-i Hat ve fotoğraf görsellerinin değerlendirilmesini ölçme amaçlı hazırlanmış olan “Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarını Görsel Açıdan Değerlendirme Anketi” nin anlam, biçim, sınıf düzeyine uygunluk ve gerçeklik bakımından görselleri ölçmeye uygunluğu ile ilgili düşüncelerinizi öğrenmek için geliştirilmiştir. Geliştirilmekte olan anket Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine uygulanacaktır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarındaki resim / çizim, Hüsn - i Hat ve fotoğraf görsellerinin; anlam bakımından, biçim bakımından, sınıf düzeyine uygunluk ve son olarak da gerçeklik bakımından belirlenen ölçütlere uygun olup olmadığının incelenmesinin literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sizden istenilen ise “Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarını Görsel Açıdan Değerlendirme Anketi” başlıklı ölçme aracını aşağıda belirtilen kriterler doğrultusunda değerlendirmenizdir.

Teşekkürler

Sümeyye İŞCAN

Sorular	Evet	Hayır	Kısmen
1. Anketteki soruların içeriği kitapta yer alan görsellerin niteliğini belirlemek için uygun mudur?			
2. Anketteki sorulardan elde edilecek sonuçların alana bilimsel anlamda katkısı olur mu?			
3. Anketteki cümleler, dil ve üslup açısından kolaylıkla anlaşılabilir mi?			

Sorular	Evet	Hayır	Kısmen
4. Sorular, görsellerin konunun anlaşılmasına katkı sağlayacak nitelikte olup olmadığını belirlemeye uygun mudur?			
5. Sorular, görsellerin öğrenmeye ve öğrenmeyi geliştirmeye yönelik olduğunu belirlemeye uygun mudur?			
6. Sorular, kitaplardaki görsellerin öğrenci düzeyine uygun olup olmadığını belirlemeye uygun mudur?			
7. Sorular, kitapların görsel açıdan biçimsel özelliklerinin değerlendirilmesine uygun mudur?			
8.Sorular, görsellerin görsel tasarım ilkelerine uygunluğunu belirler nitelikte mi?			
9.Sorular, görsellerin metin-anlam uyumunu ölçmeye yeterli mi?			
10.Sorular, görsellerin öğrenmeye katkısı açısından yeterli olup olmadığını ölçmeye uygun mudur?			
11.Sorular, görselleri anlam bakımından değerlendirmeye yeterli mi?			
12.Sorular, görselleri biçim bakımından değerlendirmeye uygun mu?			
13.Sorular, görsellerin gerçekliğe uygunluk bakımından değerlendirilmesine uygun mu?			
14.Anketin ve araştırmanın alana bilimsel anlamda katkısı olur mu?			

Anket hakkında araştırmacıya iletmek istediğiniz diğer görüş ve düşünceleriniz nelerdir? Lütfen yazınız.

Ek-3: Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-59362793
Konu : Araştırma İzni (Sümeyye İŞCAN)

29.09.2022

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) Selçuk Üniversitesi Rektörlüğünün (Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü) 20/09/2022 tarihli ve E-45333631-302.08-00000751486 sayılı yazısı.
c) 26/09/2022 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sümeyye İŞCAN'ın "Ortaokul Din kültürü ve Ahlak Bilgisi (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Ders Kitaplarındaki Görsellerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın, Konya ili genelinde bulunan ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görevli din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda istatistik42@meb.gov.tr e-posta adresine ve bir adet kitapçık olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Arz/Rica ederim.

Murat YİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Genelge (3 Sayfa)
2-Anket Formu (2 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:
Selçuk Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi:
31 İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Akabe Mah. Demirsatan Sok. No:4 Karatay/KONYA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Abdurrahman KAYNAK

Telefon No : 0 (332) 353 30 50

E-Posta: abdurrahman.kaynak@meb.gov.tr

İnternet Adresi: <http://konya.meb.gov.tr>

Faks: 3323515940

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b2d7-7575-3920-89d0-1d58 kodu ile teyit edilebilir.

